

261170

Incunabel

ES

75

V. III. 4. Th. 2

Aus

der Bibliothek der k. k.
Theresianischen Akademie

in Wien

angekauft am 17. Februar 1899.

(Erlass des Curatoriums * * * * *)

* * * * * ddo. 31. Jänner 1899.)

O. 5. ~~III~~ T. 2.

1

Statuta Provincialia.

I.

261170

Incunabel

Ad honorē laudē et gloriā oīpotentis dei. gloriose vir-
ginis marie. totiusq; celestis curie triūphantis. et incremē-
tum fidei xpiane. Nos fridericus dei gratia serē Salzebur-
genē ecclesie archieps. apostolice sedis legatus Sixtus fri-
singenē. Georgius chiemenē. Barthias seconienē. ecclesiarū
epi oratores et pcuratores Ratispanenē. Patamenē. Buxio-
nenē Laurentinenē epoz ac capituloz ecclesiarū cathedraliū
ac collegiatarū seculariū ⁊ regulariū pleno mādato suffultr
Prelati et eoz oratores et pcuratores in sancto cōcilio pro-
uinciali in ecclesia parrochiali sancti Nicolai oppidi mula-
dorff Salzeburgenē diocefi. Decima nona mensis octobris
Anno dñi Millesimo quadringētesimo nonagesimo cele-
brato cōgregati de consilio oīm huic sacro concilio interesi-
sentū cōstitutōnes et statuta prouicie Salzeburgenē salus
bater cōdita et edita sunt in hūc qui sequitur modū

De vita et honestate clericorū

Quia clericorū est in seipīs implere dñi volū-
tatē et lucere per bonā cōuersationē. qualis
ter oportet alios in domo dñi cōuersari. sac-
ro puinciali cōcilio approbante Statui-
mus volumus et mādamus vniuersos cle-
ricos prouincie nostre. p̄sertim bñficiatos
et in sacris constitutos. honeste clericaliter et deuote se ex-
hibere. a crapula et ebrietate abstinere. indumētaz scissa
in oris seu extremitatibus ab extra supducta non deferre.
mitras caudatas penitus dimittere. cingulos et monilia
auro argento vel alio metallo excessiue splendētia. ad mo-
dum laicorū abijcere penitus et vitare Vestimenta rubet
aut viridis coloris deferre clericos oīno p̄hibemus. equali-
bus collirijs in ioppulis tunicis siue mantellis ne alterum
respectu alterius circūferentijs eminetius appareat vt ant
Vittā seu p̄recta capiti suppositā. capuciū humeris suis

clerici reuerēter deferāt. ap̄is in publico deambulātibus **C**ōtrafaciētes vero ultra penas iuris cōmunis per suspensio-
nem proventuū beneficiōꝝ ecclesiasticōꝝ fabrice applicans
doꝝ sc̄dm q̄ proteritua demeruit et excessus actiūs per nos
officialē et archidiaconos n̄ros aut ordinarios loci seu eos
rundem vicarios et officiales puniātur.

Item inhibemus oībus clericis supradictis in publico
vel alibi p̄ntibus laicis tabernas intrare p̄terq̄ in itinere
cōstitutis. vel ex alia causa ratōnabili **E**t oēs ludos inho-
nestos maxime taxilloꝝ exercere **C**ōtrafacientes pena iu-
ris cōmunis et ad arbitriū nostrū seu superiorū suōꝝ in ip-
sos iurisdictionē habentiū puniri volumus et mādamus

Item statuimus et in virtute sc̄tē obedientie districte
p̄cipiendo mādamus vt nullus clericōꝝ cauponē vel taber-
nariū hospitem sibi constituat continuū in domo habi-
tatōnis sue. aut potū venalē negociatōnis causa publice
exponat vel vendat. nisi ex antiqua cōsuetudine hacten⁹
obseruata ius publice vendendi vinū habuisset **P**ernittim⁹
tamē domos p̄latis et monasterijs pro hospitalitate
ratōnabiliter introductas. et sc̄dm p̄missum regule et iu-
ris cōmunis **C**ōtrafaciētes vero arbitrio nostro ⁊ suorum
superiorum in eos iurisdictionem habentiū puniri volu-
mus et mādamus **V**t etiā clerus qui in dñi sorte assump-
tus est. diuīs officiosus intendat munisterijs. districte in-
hibemus et sub obediētie pena mādamus ne quicūq̄ cleri-
cus cuiuscūq̄ dignitatis religionis aut status existat. ven-
natōnes et siluaticas vagatōnes cum cambus exerceat pe-
nis nihilominus iuris contra tales promulgatis in suo ro-
bore p̄mansuris

De continentia clericōꝝ.

Volumus concubinatū euitari sub penis et iuxta
decretū sacri generalis Basiliē cōciliij quas pe-
nas vna cū penis iuris contra inobediētes exequi p̄cipim⁹

et mādāmus. **C**uius decreti tenor sequit̃ per oīa in hec ver-
ba **S**acrosc̃tā generalis sinodus Basiliē in spūs sancto les-
gitime cōgregata, vniuersalē ecclesiā rēpresentans ad per-
petuā rei memoriā **Q**uicūq; clericus cuiuscūq; sit atus con-
ditōnis religionis dignitatis, etiā si pōtificialis vel alteri-
us pēminētie existat, qui post huius cōstitutōnis noticiā
quā habere p̃sumat per duos menses post publicatiōnē ei-
usdem in ecclesijs cathedralibus quā ipi diocesani oīno fa-
cere teneātur, postq; eadē cōstitutio ad eorū noticiā puenie-
rit, fuerit publicus cōcubinaris a pceptōne fructuū oīm su-
orū beneficiorū triū mensiū spacio, sit ipso facto suspensus
quos suus superior in fabricā vel aliā euidentē ecclesiay vti-
litatē ex quibus hij fructus p̃cipiūtur, cōuertat. **N**ec non et
h̃mōi publicū concubinaris ṽt primū talē esse innotuerit,
mox suus superior admonere teneatur ṽt infra breuissi-
mū terminū concubinā dimittat, q; si non dimiserit, vel
dimissam aut aliā publice resumpserit **I**ubet hec sc̃tā sinod-
us ṽt ipm oībus suis h̃nficijs oīno priuet et nihilominus
hi publici cōcubinarij vsq; cū eis per suos superiores post ip-
satū concubinarū dimissionē manifestāq; vite emendatō-
nem fuerit dispensatū, ad susceptionē quorūcūq; honorū
dignitatū beneficiorū vel officiorū sint inabiles **Q**ui si post
dispensatiōnē reciduius vomitu ad h̃mōi cōcubinarū redie-
rint, sine spe alicuius dispēsatiōnis ad p̃dicta prorsus inabi-
les existant **Q**d si hi ad quos talis correctio p̃tinet eos ṽt
p̃dictū est punire neglexerint eorū superiores tam in ipos de
neglectu in illis q; p̃cubinatu modis oībus digna punitōe
animaduertāt **I**n cōcilijs etiā p̃uincialibus et sinodalibus
aduersus tales punire negligentes vel de hoc crimine diffam-
matos etiā per suspensionē a collatiōne beneficiorū vel alia
cōdigna pena seueriter procedat **E**t si hi quorū desertio
ad summū pontificē spectat, per p̃cilia p̃uincialia aut suos
superiores p̃pter publicū cōcubinarū rep̃tariātur priuatōne

digni, statim cū processu inquisitionis ipsi sūmo pontifici
deferantur. **E**adē diligentia et inquisitio in quibuscūq; ca-
pitulis generalibus et puincialibus quo ad suos seruet. peo-
nis alijs cōtra p̄dictos et alios nō publicos cōcubenarios
statutis in suo robore p̄mansuris. **P**ublici aut̄ intelligendī
sunt. nō solū hi quorū cōcubinatus per sententiā aut cōfessi-
onem in iure factā seu per rei euidentia que nulla possit re-
guersatōne celari. notorius est. **S**ed qui mulierē de incon-
tinētia suspectā et infamatā tenet. per suū superiorē admo-
nitus. ipsam cū effectum non dimittit. **Q**uia vero in quibus-
dam regionibus nōnulli iurisdictionē habētes pecunarios
questus a cōcubinarijs percipere nō erubescūt. paciēdo eos
in tali feditate sordescere sub pena maledictōnis eterne p̄ci-
pit. ne deinceps sub pacto. compositōne. aut spe alicuius
questus. talia quouis modo tollerēt aut dissimulēt. **A**liquis
vlt̄ra p̄missam negligentie penā duplū eis quod p̄pterea
acceperint restituere ad p̄ios vsus oīno teneantur et cōpel-
lantur. **I**pas aut̄ cōcubinas seu mulieres suspectas. p̄lati
modis oībus curent a suis subditis etiā per brachij seculari-
um auxiliū si opus fuerit penitus arcere. **Q**ui etiam ex tali
concubinato p̄creatos filios apud patres suos cohabitare
nō p̄mittāt. **I**ubet insup̄ hec sc̄tā sinodus vt etiā in p̄dictis
sinodis et caplis hec cōstitutio publicet̄. ⁊ quilibet suos sub-
ditos ad ipsarū cōcubinatarū dimissionē moneat diligēter.
Minigit p̄terea oībus secularibus viris etiā si regali p̄sul-
geant dignitate. ne vllū qualecūq; inferant impedimentū
quocūq; quesito colore. p̄latis qui ratōne officij sui aduerso
suos suos subditos pro huiusmodi cōcubinato p̄cedūt. **E**t cum
omē fornicatōnis crimen lege diuina p̄hibitū sit. et sub pec-
cati mortalis pena necessario euitandū monet oēs laicos
tā vxoratos q̄ solutos vt s̄c̄l̄r a cōcubinato abstineāt. **A**li-
quis em̄ rep̄hensibilis est qui vxorē habet et aliā mulierē ac-
cedit. **Q**ui vero solutus est et si cōtinere nolit in ytra apli cō-

9
filiū uxore ducat Pro huius autē diuī obseruatōe p̄cepti hī
ad quos ptinet tam salutarib⁹ monitis q̄ alijs canonicis
remedijs omni studio laborent.

De clericis ignotis et peregris.

Quia pastoralis sollicitudini incūbit subditis pro
uidere ne ab ignotis seducātur, quos nōnq̄ p̄
cepimus retroactis tēporibus reprobos abiectos
et qđ detestabilis est, facinorosos et inabiles
circa diuina se ingessisse in aīaz picula et scandalū plurimo
rum. Hoc sacro approbātē cōcilio, districte sub excoīcatōis
pena p̄cipimus et mādāmus vniuersis p̄uincie n̄re, p̄latis
archidiaconis, decanis et ecclesiāz rectorib⁹, ne de cetero
aliquē aliene dioceſis seu peregrinū se pro p̄sbitero gerentē,
apud ip̄oz consortiū sacramentoz et sacramentaliū admi
nistraciones vel alias regimī cure quoquō admittāt. Nisi
desup n̄ris aut loci illius ordinarij seu eius vicarij, vel offi
cialis patētib⁹ l̄is, aut alias legitimis documētis certi
ficati fuerint

De clericis ioculatoribus, vagis scolaribus et similibus goliar dis largiantur

Non redēptoris n̄ri crucifixi p̄mōniū inutiliter
expēdat, et in vsus turpes exq̄sitis diabolicis
suasionib⁹ quertat, de quo pauperū necessitati
bus est succurrendū Statuim⁹ et in v̄tute sc̄te obīe inhibe
mus, ne plati religiosi aut seclares, et clerici quocūq̄ mōie
censeant. Minus, ioculatorib⁹, histriomb⁹, buffomb⁹, seu
hoībus artis lubricis, p̄textū nuptiarū, militie vel alterius
filiis cause quicūq̄ sub quocūq̄ mō specie aut forma nec etiā
in pecunia numerata largiantur

Ut clerici personaliter reside-
ant nec plura beneficia habeant.

Alumarū periculis que cūctis opibus p̄feruntur
desiderātes occurrere. statuimus volumus et
sub pena priuatōis beneficij mādāmus ut oēs
habētes ecclesias quibus cura aīay dinoscāt an
nexa p̄sonaliter in eisde resideāt. absentes vero infra hinc
et tres menses proximū futuros a die publicatōis p̄ntis
cōputandos se ad residentiā personālē recipiāt. aut eorum
quilibet suū diocesanū. aut eius in spūalibus vicariū aut
officialē legitime informet. quare in eisdem residere nō de
beat nec teneatur. Dēs quoq; et singuli incōpatibilia de iur
re beneficia retinētes eorundē ordinarijs aut vicarijs vel
officialibus ip̄oy infra eundē terminū dispēsātōnes super
hoc obtentas indicent et ostēdant. Inhibemus quoq; sub
eadē pena. ne quisquā vicariā teneat p̄ter vnā nisi necessi
tatis eundētis causa aliud per diocesanū aut eius vicariū
vel officialē permissum fuerit et concessum.

De penitentia

Quoniam nōnulli sacerdotes regulares et seculares
in penitētia frena laxare. et extra terminos si
bi positos auctoritatē in casibus supioribus reo
seruatis presumere ausu temerario referuntur.
sub excoīcatōis pena hoc approbante sacro concilio pro
uinciali inhibemus ne quisq; sacerdotū religiosus vel secu
laris totius nostre Saltzeburgen provincie. quēcunq; sibi

cōfitemē in casibus sedi apostolice de iure vel cōsuetudine
reservatis absolvere p̄sumat. nisi habito eiusdē sedis desup
indulgētia et mādato speciali. Nec etiā in casibus similiter
de iure aut cōsuetudine ep̄o reservatis aliquē absolvere at-
temptet. p̄sertim ex cōmunicatōnis maioris vinculo inno-
datū hereticū. iudeū. fautores eorundē laicum p̄dicatorem
aut auditores eius. spoliatorē alicuius dotis. aut sacerdo-
tis maxime in agone. aut temerariū occupatorē bonorū ec-
clesie. depopulatorē agrorū vinearū aut oriorū. incestuosū.
fornicatorē cum sanctimoniali. homicidā etiā casualem.
publicantē confessionē. peccantē contra naturā aut cū bru-
tis. sacrilegū. incantatorē aut incantatricē p̄cipue cū sacra-
mētis sacramentalibus vel ossibus mortuorū. prolis oppres-
sorem etiā a casu. incendiariū cōmercia habentē cū iudeis
maxime in vsuris. p̄parantē propinantē ementē aut veno-
dentē venenū p̄sertim in machinationē mortis proximi.
demonē inuocantē. cudentē falsam monetā. vtentē scien-
ter auro et argento falso. cogentē xp̄ianū dare vsurā. blas-
phemiū xp̄i noīs vel sanctorū falsum testē. coeuntē cum in-
dea obligatū ad vagas restitutōnes. nec quēq; aliū enor-
mibus criminibus irretitū. nō habita desuper a nobis me-
tropolitano vel suo diocesano. aut eorū in hac parte vica-
rio cōmissione speciali et expressa. vagarū etenī rerū distri-
butionē eorū ordinarijs reseruent. ad ip̄osq; legitime dedu-
cant Quod si secus factū per eosdem fuerit tantundē fabri-
ce ecclesie lathe'dalis sub qua degunt quantū distribuere
contra h̄mōi prohibitionē p̄sumpserint. sub ex cōmunicatō-
nis pena infra duos menses imēdiate sequētes p̄soluant

Inhibemus insup sub dicta ex cōmunicatōnis pena dis-
stricte p̄cipiēdo ne quisq; sacerdotū secl̄aris vel religiosus
nostre Saaltzburgen p̄uincie nō habita desup sedis apo-

solice aut ordinarij sui vel eius in hac parte vicarij aut
officialis licentia speciali se intromittat de distributōe re
tum male acquisitarū incertarū seu vagarū.

Forma absolutōis.

Item volumus sub eadē pena oēs cōfessores ab
soluēdo vti ad minus illis verbis. Ego absol
uo te a pctis tuis ⁊ restituo te sacramētis ecclie
in noīe patris et filij et spūs sancti

De benedictōne salis et aspersio rii dominicis diebus

Opiētes affectū deuotōnis augmētari. manda
mus in virtute scē obediētie et volumus oēs
sacerdotes qui parrochijs p̄sunt singulis diebus
dñicis aquam et sal benedicere ac eosdem vna
cum toto clero ad ipas ecclesias spectantes horis consuetis
ante missay solēnia ecclesiam p̄sonaliter circuire. De autē
populus ad huiusmodi processiones inuitetur emib⁹ ven
re penitentibus confessis et contritis ipam processionē de
uote sequentibus sub fiducia diuine pietatis de thesauro ec
clesie quadraginta dies indulgentiay de uniuersis eis pen
tentis in domino misericorditer relaxamus. quas quidē
indulgētiyas per rectores supradictos extunc volumus pub
licari.

De simonia et ne aliquid pro sa
cramētis et sacramētalibus exi
gatur.

Districte precipiendo interdiciamus. ne quisq[ue] sacerdotu[m] pro reconciliat[i]o[n]e penitentiu[m] aut pro administrat[i]o[n]e alicuius sacramenti vel aliquor[um] sacramentaliu[m] paciscatur de sibi danda pecunia vel aliquo alio equualenti pro eode[m] Sed volumus dispositis absq[ue] dilato[n]e pro t[em]pore et loco congruis eade[m] administrari et exhiberi sc[on]d[u]m rit[u] ecclesie Veru[m] q[uod] ratio[n]is et iuris explorati existit. q[uod] socij passionu[m] sint pariter et socij consolatio[n]u[m] p[er]mittimus ex post exigi etia[m] cu[m] implo[r]at[i]o[n]e officij iudicis quatitat[em] in talibus ex co[n]suetudine debitam. ad qua[m] laicos hortamur et quantu[m] de iure est astringi et compelli volumus

Item volumus statut[u] siue decretu[m] generalis concilij Constantian[ensis] de simonia editu[m] publicari ut in fine. q[uam] transgression[em] res eius de districtius deo dante p[re]cedemus. cuius tenor per o[mn]ia sequit[ur] in hec verba Martinus 7c. Vult contra simoniacam prauitatem ob olim facte sunt co[n]stitutio[n]es. quib[us] moribus ille no[n] potuit extirpari Nos volentes decetero ut possumus attentius p[ro]videre. sacro approbante concilio declaramus q[uod] ordinate simoniace ab execut[i]o[n]e suor[um] ordinu[m] sint eo ipso suspensi. electio[n]es aut postulatio[n]es. co[n]firmatio[n]es et quouis p[ro]uisiones simoniace ecclesiar[um]. monasterior[um] dignitatu[m]. p[re]sonatu[m] officior[um] et beneficior[um] ecclesiasticor[um] quorumcu[m]q[ue] deinceps facte nulle sint ipso iure. nullu[m]q[ue] per illas ius cuiusq[ue] acquirat. nec promoti. co[n]firmati aut p[ro]uisi faciant fructus suos. sed ad illor[um] restitutione[m] tanq[uam] iniue ablato[r]u[m] p[re]cipientes teneatur Statuimus insup[er] q[uod] dantes et recipientes ipso facto. sententia[m] exco[m]municatio[n]is incurrat. etia[m] si pontificali aut cardinalatus p[re]fulgeat dignitate.

Item interdiciamus et districte inhibemus. ne quisq[ue] clericoru[m] cuiuscunq[ue] status fuerit. censum de aliquo beneficio aut pecunia vel emolumentu[m] aliud ex parte. quoquo no[n]

mine anticipande absente seu pensionis vel alto quocumq[ue] quesito colore augeat, vel aliquē augere compellat. **C**ōtra facientes tam dantes q̄ recipientes duplum quod dederint vel receperint, nobis aut loci ordinario seu vicarijs n̄ris irremissibiliter soluere teneantur et nihilominus iuxta arbitrium nostrū artius puniātur.

Item inhibemus sub pena priuatōnis officij ne aliquis sacerdotum quemq[ue] notorie delinquentē accepta pecunia vel alio comodo tēporali pena condigna corrigere pretermittat.

De usurariis et eorū penis necnon preemptōnibus.

Usurarij voraginē detestātes hoc sacro approbante concilio inhibemus omnibus xp̄s fidelibus nostre Salzeburgen̄ provincie tam clericis q̄ laicis ne pecunias ad vsuras mutuēt, aut in priuatiōne ultra sortem aliquid ex pacto recipiant, nec preemptōes detestabiles faciāt, aut alios quoslibet actus usurarios exerceant. Quod si quis contrafecerit ultra penas iuris cōmunis et conciliorū provincialiū Salzeburgen̄ per predecessores nostros bone memorie celebratorū subiaceat solutiōni decem librarū denariorū vsualium irremissibiliter ad fabricam ecclesie sub qua degunt aut in vsus pauperū iuxta superioris in hac parte iudicantis arbitriū cōuertendas.

Inhibemus insup sub excommunicatōnis pena vniuersis platis, archidiaconis, decanis, plebanis, et ceteris quibuscumq[ue] religiosis et secularibus ne aliquē dictis criminibus manifeste reum, satisfactōne non p̄missa ad quam tamen eosdem induci volumus modis possibilibus ecclesiastice tradant sepulture.

7

De preuēti et in enormibus pec- catis decedētes aut occisi eccle- siaſtice tradantur ſepulture.

Iſup pñti aſtitutōne duximus inſibendū vni-
uerſis clericis totius Salzeburgenſi puicie ne ſuſ-
penſos patibulo. decollatos vel alias qualiter-
cūq; p ſententiā morti traditos. in tornea-
ludis publicis. ſpectaculis aut alias occiſos vel ſubito de-
functos qui nō eodē anno conſeſſi. vel alias in pctis mor-
talibus morte pñenti fuerint. vel non receperint euſaristi-
ſacramentū. niſi de cōſilio ſacerdotis duxerit abſtinendū
tradere pſumant eccleſiaſtice ſepulture. niſi de licentia or-
dinarij aut eius in hac parte vicarij vel officialis ſup hoc
diligentius petita et obtenta niſilq; pro cōceſſione hmoi
p̄ter cōſuetudinē exigatur ſeu recipiatur

De elemofinarijs et queſtori- bus admittendis vel non.

Auſionibus queſtorū viā pcludere cuprētes. ſta-
tuimus volumus et mādamus q; ſi qui pſunt
eccleſijs nullū quatūcūq; occasione lēary etiā
potēſtatū ſeculariū petere aut colligere elemoſi-
nam pmittant. niſi lēis eorundē prius diligēter pſpectis.
et ordinarij. quibus appareat q; ſue lēe ſint vere. ac eorū-
dem auctoritas adhuc duret ſeu nō expirauerit. quo cōpero-
to nulla portōne recepta ex acta vel requiſita ab eiſdem pro
elemoſina petēda admittantur. q; ſi qui cōtrafecerint triplū
reſtituere teneantur ad vſus quibus elemoſine ſunt deputa-
te. remiſſione colligentū minime pſutura. nec queſtores
ſeu collectores propria in pſona quicūq; pponere populo p̄

mittantur. sed per plebanos seu rectores ecclesiarum promou-
ueantur. Hortantes preterea vniuersos et singulos nostre Salze-
burgen provincie laicos et questores et collectores huiusmo-
di in elemosinis colligendis quoquo perturbet aut impedi-
re presumant. Precipimus insuper et mandamus oibus prela-
tis rectoribus et vicariis ecclesiarum sub excommunicationis
pena quod oēs falsos questores qui non exhibent per oia sa-
nas literas detineant captiuos. ipsosque nobis aut loci ordi-
nario seu vicariis nostris transmittant seu denuncient quous-
que totius poterint pro demeritis puniendos taliter quod exem-
plis eorum ceteri similia facere pertimescant.

De mendicantes sine testimonio litterarum suorum superiorum et episco- pi admittantur

Volumus statuimus et mandamus quod rectores
ecclesiarum nostre Salzburgen provincie. fratres mē-
dicantes nequaquam inuitent vel admittant. nisi
de proponendo verbum dei et audiendis con-
fessionibus a suis superioribus licentiam. et ab ordinario auctori-
tatem canonice presentationis examinationis et admissionis
litteris authenticis et patenibus habeant. Volumus quoque
rectores laicos sub excommunicationis pena inhiberi ne alios
fratres mendicantes quam taliter presentatos et admissos in con-
fessionibus adeant. Ipsi etiam fratres in decedentium siue re-
cedentium talium presentatorum et admissorum locum. nul-
lum surrogare aut substituere quoquo modo debeant. nisi
prius sit ordinario presentatus et per eundem ut presertur ad-
missus. Insuper volumus et sub excommunicationis pena

8
mandamus ne quibus administratione et curam animarum
exercens religiosos quoscumque etiam si literas superiorum
ut extra monasteria sua morari valeant eisdem
ostendant. admittant

De bonis fabricae ecclesie et ra- tione de eisdem reddenda.

Statuimus et hoc sacro approbante concilio ir-
refragabiliter diffinimus quod in qualibet parro-
chia. plebanus. assumptis sibi vittricis ecclesie
et duobus honestioribus ex parochianis suis
quos communitas ibidem ad hoc duxerit eligendos. quorum
vitricorum quilibet habeat clavem unam. et ipse terciam. omnia
que devotione fidelium ad fabricam ecclesie. luminaria vel ad
alias utilitates fuerint deputata diligenter colligat et con-
seruet. et his visibus impendat ad quos sunt deputata Vo-
lumus etiam quod nec vitrici nec tales sibi adiuncti nec alij
procuratores ecclesiarum qualescumque de rebus ecclesie preter
scitum plebanum quicunque disponant Ut autem res ipsa suspitione
careat. et non detur occasio subtrahendi res ecclesiarum Vo-
lumus et sub excommunicationis pena precipimus quod plebanus
vitrici et assumpti sibi ad hoc officium seu munusculum exer-
quendum loci archidiacono aut decano seu communitati eius-
dem parochie semel in anno plenam teneantur facere ra-
tionem. quem vel quam huiusmodi rationes sub pena eas-
dem tam sollicitè quam attente sub bonis testimonijs exigere
volumus et recipere atque auctoritate ordinaria sub memo-
rata pena inhibere plebanis vitricis et ecclesiarum procu-
ratoribus ne res ecclesiarum quomodo quesito colore mutuent
seu locent.

De vacantes ecclesie spoliētur et qd̄ ablata eiusdem restituantur

Statumus vt nullus ecclesiasticus vel secularis cuiuscūq; status vel conditiōis fuerit. ecclesiarū vacantiū. aut clericorū decedentiū bona rapiat. dissipet. aut inuadat. quocūq; quesito colore. contrasaciētes decedens. ecclesiastica careat sepultura. Viuens aut cū tota familia sua ab ingressu ecclesie arceat donec ablata restituerit vniuersa crescēte vero temeritate et cōtumiacia eorundē maiori ⁊ actiori pena constringat.

Item simili pena carētie sepulture decedentiū et ingressus ecclesie viuorū. p̄hibemus laicis ne de sepulturis dandis se intromittāt. nec cāpanas aut alia ad diuinū cultū deputata cōtra volūtātē plebanorū quocūq; modo p̄sertim ad prophana et religioni ecclesie aduersa cōtrectent aut per mansionarios ecclesiarū ptractari mandēt auctorizabiliter cōtra sacros canones nec in ecclesia ⁊ rebus earundē quicūq; statuāt aut quecūq; ordinare p̄sumant.

De clerici exactiones persoluāt.

Quamuis res ecclesiastice nō ad aliū q̄ p̄iū vsu in quē ordinate sunt expendi debeant. salua sedis apostolice auctoritate. quidā tamē p̄lati et alij clerici plus timētes terrenā q̄ diuinā offendere maiestātē. non verentur laicis ecclesias quantū in eis est. facere tributarias. et infra sub excomunicatiōis pena inhibem⁹ vniuersis p̄lati et clericis nostre Salzburgeni prouincie ne tallias steyras seu quasuis alias exactiones laicis soluere p̄sumant. non habita super hoc licentia superiorū speciali et expressa.

Item inhibemus oībus clericis eiusdē nostre prouincie

9
sub pena iam dicta ne aliquis eorū decano vel archidiacono sine mandato sui ordinarij seu eius vicarij collectā aut exactione soluere psumat.

De p̄onis et aduocatis ecclīay

Quamuis patroni et aduocati sunt in subsidium ecclesiay admissi sepe tamē hoc tendit ad noxā et oppressionē ut inde sentiāt detrimentū quod ad defensionē noscitur institutū ut infra. consuetudine p̄nti sancimus et volumus q̄ tam patroni q̄ aduocati ecclesiay cuiuscūq̄ p̄muniētie aut status fuerint gratia p̄missa. aut antiquis iuribus ip̄is et eorū progenitori bus in institutōne prima seu cū ip̄i ad aduocacias a p̄ncipiō per eos ad quos p̄tinent suscipiebātur deputatis penitus et oīno stent cōtenti. et pro posse suo statū honorem et res ecclesiay requiriti fideliter tueantur et defendant.

Item si patronus plures filios aut heredes reliquerit oēs illi succedāt in stirpem et in locū defuncti et nihil plus exigant extorqueāt vel recipiant q̄ eis debebat in cuius locū et ius successerūt. et nihilominus sicut defunctus ecclesiam defendere teneātur. Si quis vero in extorsione aut receptōne iuris aduocatie modū excesserit memoratū. occasiōe iuris patronatus. iure suo priuetur. et nihilominus situr raptor et spoliator ecclesie puniatur.

Contra violatores ecclesiasticarū personarū.

Volumus et mandamus statutū diuine memorie Gundonis legati de latere per prouinciā nostrā Salzeburgen publicari quo cauetur. q̄ quicūq̄ personā ecclesiasticā vulnerauerit captiuauerit

rit vel occiderit. ipso facto ea que ab ecclesia noīe feudi iure
censuali aut in emphiteosim. aut alias quocūq; noīe tenui
it. pdat penitus et amittat. in utilitatē ecclesie cōuertēda.
Adjicimus quoq; q in illa parrochia in qua canonicū ec
clesie cathedralis capi cōtigerit vel detineri. vel aliū in dig
nitate vel psonatu seu clericatu constitutū donec liberetur
et absoluator. cessetur. generaliter a diuinis. salua satisfac
tōne eidem debita impendēda

De clericis citentur ad iudici um forense.

Quia priuilegiū fori ecclesie est immediate a iure
diuino cōtra quod nec cōsensus nec tollerantia
excusare potest Aliar periculis prouidere volen
tes statuimus et vniuersis xpī fidelibus per pro
uinciā nostrā Salzeburgen vbi libet cōstitutis. districte p
cipiendo mādamus ne quemq; clericū aut personā ecclesia
sticā. capitulū. aut collegiū quodcūq; ad iudiciū forense tra
hant Iudicibus quoq; forensibus ne quemq; eorundem co
ram se experiri cogant. alioquin tam actor q; iudex senten
tiā excoīcatōnis ipso facto incurrant. in quo ipos et eorum
quēlibet per ipor plebanos dum in scriptis legitime re
quisiti fuerint sub eadē excoīcatōnis pena volumus illico
excoīcatos publice denūciari. nunq; ad absolutōnis benefi
cium admittēdos. donec patri lese sup expensis et iniurijs
taliter irrogatis caneant vel satisfaciāt cōpetenter. scdm
extirpationē et declarationē legitimas coram ordinario
aut eius vicario rite faciēdas. saluis nihilominus alijs pe
narū cōstitutōnibus. a iure cōmuni et per sedē apostolicā
ac in cōcilio provinciali promulgatis.

De clericis citent laicos. causa non expressa.

Non quis quod laicus vexetur per inanem citationem laboribus et expensis. statumimus precipimus et mandamus vniuersis iudicibus ecclesiasticis per prouinciam nostram Salzeburgen ubilibet constitutis. ne laicos quoslibet ad audientiam sui citent vel euent causa vocacionis nominatum non expressa. et que talis sit. que de iure vel consuetudine ad forum pertineat ecclesiasticum nec citatum super alijs causis quam in citacione expressis respondere compellant.

De iudicibus ecclesiasticis nostre prouincie excommunicent sine scriptis

Precipimus ac in virtute sancte obediencie inhibemus omnibus per prouinciam Salzeburgen iurisdictione presidentibus. ne quemquam clericum vel laicum pro culpa vel contumacia excommunicent sine scriptis et monitione canonica non premissa

Ut de causis matrimonialibus nemo quam iudex ecclesiasticus definiat.

Inhibemus et sub pena excommunicationis interdicimus omnibus christifidelibus clericis et laicis per prouinciam nostram Salzeburgen ubilibet constitutis ut nullus ipsorum contra dictum saluatoris. et sacros

canones de causis m̃rimonialibus cognoscere concordare
seu diffinire qualitercūq; p̃sumant. absq; licentia ordinarij
seu eius vicarij vel officialis iussu et mandato speciali.

Cōtra clādestinas despōsatōes

Statuiamus et p̃cipimus vniuersis xp̃ifidelibus
per prouinciā nostrā Salzeburgeni constitutis
ne quisq; eorū clandestinis despōsatōibus aut
occultis m̃rimonijs inter sit. **P**recipimus insup
in virtute sancte obediētie vniuersis ecclesiay plebanis q
postq; ip̃is constiterit pro certo. vel p̃babili fama aliquos
clandestine cōtraxisse. ip̃os statim ad publicandū in fa-
cie ecclesie aut iura sua psequendū corā ecclesiastico iudice.
per subtractionē sacramentorū. extra tamē necessitatis ar-
ticulū. cogere nō postpōnāt

ut mādāta iudiciū exequantur.

Quoniam frustra forent iudiciorū strepitus ⁊ diffi-
nitōnes si nō fierent eorundē executōnes statui-
mus et sub excoīcatōnis pena mādāmus oī-
bus et singulis per prouinciā nostrā Salzebur-
geni constitutis. q; tam nostra q; aliorū nostrorū iudiciū iussa
p̃cepta. citatōnes. mādāta sentēcias. et processus cuiuscūq;
q; continētie aut tenoris fuerint sibi destinata deuote reci-
piant. et fideliter exequantur. **N**uncios eorundē beniuole ac-
ceptent. ad vindictā vel offensionē nullatenus procedant.
et per propriū sigillū si habuerint in signū executōnis cele-
briate. vel cū subscriptōne manus proprie muniāt et consig-
nent. **S**i quis aut cōtempzor vel neglector fuerit in aliquo
premissorū ad prefatā penā nihilominus parti lese teneatur
ad resarciendū expensas damna. pariter et interesse p̃missa
ordinarij taxatōne. vel iudiciū eorundē a quibus predicta
mādāta emanarūt. et hoc quantū fuerit in litem iuratum

De interdicto obseruando

Quoniam iuris apices non omnibus innotescunt ad
vberiorē sacerdotū instructionē et salubrem in-
formationē qualiter sacerdotes interdicti tēpo-
re, se gerere debeāt et habere, p̄senti declaramus
statuto q̄ interdicti tēpore tam ab hoīe q̄ a iure prolati,
tam sani q̄ infirmi sunt ad remediū penitentie admitten-
di, nisi fuerint interdicti, vel excommunicati, vel quorū dolo
culpa, consilio, fauore aut auxilio latum extitit interdictū
quibus tantū viaticū et baptisma paruulorū conceduntur,
nullus inungatur, vel tradatur ecclesiastice sepulture, pre-
ter clericos qui seruauerint interdictum, nisi tales sint qui
noīatim excommunicati, interdicti vel suspensi fuerint. Qui
vero clerici non fuerint huiusmodi sententijs innodati, sine pul-
satōne campanarū cessantibus quibuslibet solēnitatibus cū
silētio tumultetur. Insuper sacerdotes populū habētes sū scri-
pulo p̄sciētie, semel in ebdomada viros et mulieres p̄nt ad
ecclesias cōuocare, necnō ip̄is exponere verbū dei. Mulie-
res post partū non intronizent cū solēnitare psalmi et ora-
tionū. Nuptie sic non benedicātur. Nec aqua benedicta po-
pulus solēniter aspergatur. Singulis diebus missę in eccles-
ijs celebrentur et alia quęuis diuina officia sicut prius sub mis-
sa tamē voce, ianuis clausis, oīno quibuslibet excommunicatis
et interdictis exclusis, ministris altaris dūtaxat exceptis
et oībus alijs, nisi super hoc priuilegiū exhibeant speciale.
Cāpanis non pulsatis, bini vel insimul tres horas canoni-
cas simul legere possunt, ita tamē q̄ foris seu extra ecclesiā
nullatenus audiātur. In festiuitatibus natalis dñi, pasce,
penthecostes, assumptōnis beate marie virginis a vesp̄is
vigiliarū earundē vsq̄ ad vesp̄erā p̄dictorū dierū inclusiue,
campane pulsentur aperiantur ecclesiarū ianue, diuina quo-
q̄ officia solēniter celebrentur, excommunicatis p̄orsus ex-

clusis. sed interdictis admissis qui si causā dederint inter-
dicto altari nullatenus appropinquēt. Nec in illis festiuita-
tibus sepeliātur corpora mortuorū. neq; viuis et sanis illis
diebus sacramentū eucharistie ministretur. Preterea inhi-
bemus ne in ecclesia nō cōsecrata vel a iure aut ab hoīe in-
terdicta vel execrata per humanū iūriosum sanguinē aut
femine polluta nullatenus diuina celebrentur.

Ite decreta sacri generalis Basiliē palij de interdictis nō le-
uiter ponēdis de excōmunicatis certo modo nō vitādis per
prouinciā nostrā Salzeburgen publicari cupientes. tenor
res eorundē pñtibz nris statutis et constitutionē inseren-
dum qui sequunt per oīa in hunc modū. Quoniam ex
indiscreta interdictorū promulgatione scandala multa con-
sueuerūt euenire Statuit hec sc̄ta sinodus q; nulla ciuitas
opidū castrū. villa aut locus. ecclesiastico supponi possint
interdicto. nisi ex causa seu culpa iporū locorū. aut dominij
seu rectorū vel officialiū. propter culpā aut seu causam al-
terius cuiuscūq; priuate persone hmoi loca interdicti nequa-
q; auctē possint quacūq; ordinata vel delegata. nisi talis p-
sona prius fuerit excōdicata ac deuūciata seu in ecclesia pub-
licata. ac dñi seu rectores vel officiales iporū locorū auctori-
tate iudicis requisiti hmoi personā excōmunicatā infra bi-
diū inde cū effectu non eiecerint. aut ad satisfactionē non
cōpulerint. qua etiā post bīdiū eiecta recedēte vel satisfac-
ciente moy diuina resumi possint. q; etiā in causis penden-
tibus locum habeat.

De excōmunicatis certo modo non vitandis.

Ad vitanda scandala ac multa pericula subuent-
endūq; cōscientijs timoratis statuit q; nemo
deinceps a cōmunionē alicuius in sacramētorū
administationē vel receptōne. aut alijs quibus

12
eumq; diuini vel extra p̄textu cuiuscūq; sententię aut cen-
sure ecclesiastice seu suspensionis aut prohibitōis ab hoīe
vel a iure generali promulgate. teneatur abstinere. vel ali-
quē vitare. aut interdictū ecclesiasticū obseruare. nisi sen-
tentia prohibitio suspensio vel censura huiusmodi fuerint in vel
contra personā. collegiū. aut vniuersitatē. ecclesiā. vel lo-
cum certum a iudice publicata vel denunciata specialiter et
expresse Aut si aliquē ita notorie excommunicatōis sententiam
cōstiterit incidisse. q; nulla possit tergiversatōne celari. aut
aliquo iuris suffragio excusari Nam a cōmuniōe illius
abstineri vult iuxta canonicas sanctiones. Per hoc tamē
huiusmodi excommunicato suspensos interdictos seu prohibitos
non intendit in aliquo releuare nec eis quolibet suffragari

ut decime cū integritate persol-
uantur.

Multi seculariū interdū in detestationē cleri. te-
meritate propria decimas. quas oīni dñs solus
p̄cepit. subtrahere nō verent in aīaz grāde pe-
riculū Cunctis p̄terea p̄dicatorib; et cōfessoribus
religiosis et secularib; p̄cipim; et in v̄tute sciē obīe mādā-
mus. q̄ten; in p̄dicatōibus et cōfessōib; subditos suos si-
diosius moneāt et indicāt. q; mēores salinis aīaz. decimas
īpas oīni terre nascentiū sine diminutōe integre. p̄sonales
vero scđm laudabilē cōsuetudinē persoluāt si penas dam-
natōis eterne voluerint euitare

De iudicio leprosoꝝ.

Icet illoꝝ qui occulto dei iudicio asserūt lepre mor-
bo p̄cissi sep̄atio a cōmuniōe hoīm maiorib; gra-
dibus ecclesie dūtaxat s̄m exp̄ctoꝝ medicoꝝ exa-
men sit credita frequenti tamen querulantium assertōne
recipimus plures innocentex separatos alios separandos.

tolletat os pñti statuto sub excomunicatōis pena inhibe-
mus q nullus deinceps clericus vel laicus Salzeburgens.
provincie quocūq; modo vel forma quemq; hoīem sua te-
meritate audeat iudicare leprosum. vel ab hoīm separate
cōmuniōe. **S**ed vniuersis et singulis sub pñta prouicia
nostra degentibus. districe pñpimus q sub orta fama cō-
tra quemq; q lepre morbo pcussus sit. talem loci ordinarij
transmittat audientie tanq; ad sacerdotē leuiticū per ipm
amplius examini medicorū subiiciendū pro experimento.
an tumori veritas suffraget. hoc tamē nisi sit casus adeo
indubitatus q tergiversatōne nequeat occultari. puta cū
infirmus aperte profitetur se manū dñi tetigisse.

De obseruantia regulari.

Quia religiosos qui per religionē sponte assumpta
tam deo dicati sunt puriores decet honestatis
et vite nitore clarere vt deo salubrius possint
famulari. Quapropter pñti constitutōne irrefragabiliter
duximus statuendū. vt vniuersi abbates ppositi priores de-
cani ceteriq; monasteriorū professi in nostra Salzeburgens
provincia cōstituti. monastica regulari viuant disciplina
regulāq; eis a sc̄is pñibus institutā. s̄m q sacrorū statuta
canonū edocent. p̄sertim tria ordinis substantialia videli-
cet abdicatōne proprietatis. obedientiā. et continentiam
ceremonialiaq; religionis. sc̄dm sanctā regulā et diffinitō-
nem sanctorū patrū. diligentius studeant in oībus obser-
uare **S**i quis autē predictorū sue salutis imemor pmissorū ex-
titerit vialator seu neglector. sc̄dm eandē regulā et diffini-
tione patrū. pena condigna puniatur.

Demonialibus deo deuotis.

Quoniam ne dum in viris sed etiam in mulieribus deo deuotioris vigere debet religio sancta. et vita monastica secundum regulam sue professionis. et sanctorum patrum diffinitiones ymo tanto cautius tenentur prelati et alij eis prefecti vigilare. quanto fragilioris sexus esse noscuntur. **S**tatuimus volumus et mandamus quod omnes prelati quoruncumque ordinum mendicantium et non mendicantium ac alij quicunque monachi. et non monachi nostre provincie Salzeburgen quibus cura deo deuotarum mulierum est commissa. easdem paterne pie et solemner secundum suam regulam et patrum diffinitiones ad obseruantiam regule et monastice vite inducant. informant et compellant iuxta officij debitum. diligenter etiam vigilent ne in receptone ipsarum ad religionem quicunque per simoniam expigatur. **N**egligentes vero et non reformatos cuiuscunque religionis fuerint. maxime de ordine sancti francisci qui triplicem regulam siue modum sancte viuendi declarauerint. districta animaduersione per ordinarium puniantur. **I**nsup constitutionem Bonifacii pape octauii super clausura monialium editam que incipit. periculoso. cum effectu executioni demandari volumus et mandamus.

Contra inuentoress sectarum

Quia nonnunquam sub specie religionis surgunt secte necnon conuentiones pestifere iuribus inimice. precipimus et mandamus cunctis ecclesiarum rectoribus dicte nostre provincie quod omnes viros et mulieres infra terminos suarum parrochiarum degentes sub specie religionum non approbatarum et communium in vita accepta a communi vita populorum discrepantes requirant. quod infra mensem a sua requisitione ipsos informant cuius religionis sint et sue vite status approbationem. quod si non fecerint. ipsos teneant in omni obediencia parrochiali sicut alios parrochianos et ordinario eisdem nihilominus denunciare non obmittant

De rebus eccliarū nō alienādīs.

Quia nō oībus liquēt canōnes cōtra alienatiō-
nem rerū monasteriorū iurū prohibētōes pub-
licandū, oīno inhibemus oībus abbatibus prio-
ribus p̄positis ac alijs p̄latis tam secularibus q̄
regularibus sub pena priuatōnis administratōnis ip̄orū.
ne de rebus eccliarū suarū, vel monasteriorū suorū alienatō-
nes, sine licentiā petita et obr̄eta faciāt p̄petuas quocunq̄
titulo gratint o vel oneroso. Nec etiā res tēporales insigni-
nes aut notabiles p̄ter iuris formā et licentiā sc̄dm eandē
obtentam quōcunq̄ alienare presumant.

De baptismo

Baptismus cū sūma reuerētia celebretur, maxis-
me in distinctōne et prolātōne verborū in quo
bus sacramēti virtus existit his scilicet verbis
Ego baptiso te in nōie patris et filij et sp̄s sc̄i.
Doceāt igitur sacerdotes tam mares q̄ feminas in necessi-
tate debere paruulos baptizare eadē formā in sua ideoma-
te, et q̄ p̄res et matres proprios infantes si summa necessi-
tas exigit poterunt baptizare, et si sacerdotes sup̄ hoc dilis-
genter inquirentes, debitā formā in baptismo inuenerint,
quod factū est approbēt, supplētes circa baptisatū quo ad
unctionē olei in pectore et in scapulis et crismatis in vero
tice qd̄ a laicis est obmissū. Si aut̄ in baptisato debitā for-
mā nō inuenerit obseruatā, nō differāt pueros baptizare.

De eucaristie et aliorū sacramen- torū ecclesie custodia.

Item p̄cipiendo mādāmus vt sc̄dm cōstitutionē
lateranē cōcilij eucaristia, crisma et oleū sanctū
sub fideli custodia et reuerētia debita clausus ad

hibitis cōseruētur. ne possit ad illa temeraria manus extē-
di aliqua horribilia et nephanda exercenda **S**i vero is ad
quē spectat custodia ea incaute reliquerit ultra iuris com-
munis penas in libra cere. eidē ecclesie soluēda et applican-
da puniat **E**t si per eius pigritiā aliquid nephandū inde
cōtingerit grauiori subiaceat ultōni. iuxta nostrā aut supe-
rioris sui ordinatiōnē ⁊ delicti quātitatē **S**acramentū eti-
am eucharistie singulis mēsibus ad minus semel renouari
p̄cipimus. aut pluries scdm̄ locor̄ exigentiā et oportunitatē
In plerisq; etiā ecclesijs. mappae palle corporalia et alia ve-
stimenta diuio cultui deputata tam inculta q̄ immūda re-
linquūtur. q̄ interdū quibusdā sunt horrore. cōtra statutū
cōcilij generalis **U**niuersis custodibus sacristis et ecclesia-
rum rectoribus districte p̄cimus. q̄tenus oīa vestimenta
et ornāmēta ac vasa supradicta per ip̄os mūda ⁊ nitida cō-
seruētur. corporaliaq; pluries infra annū. iuxta casus exi-
gentiā per clericos mundētur. **S**i quis vero in transgressi-
ōne h̄mōi statuti culpabilis fuerit vsq; ad condignā satisfac-
tionē ab officio suspendatur

Ex epistola eusebii pape. epi- stola. li.

Constituimus vt sacrificiū altaris nō in serico
panno aut intincto quisq; celebrare p̄sumat. s̄
in puro lintheo ab ep̄o cōsecrato terreno scilicet
lino procreato atq; cōtēpto. sicut corpus dñi nr̄i
iesu xpi in sindone linea mūda sepultū fuit. **V**olum⁹ etiā
et in virtute sc̄tē obediētie mādanus vt nullus diuina mis-
sarū solēnia sine lūibus celebrare p̄sumat. nec hostiā ante
consecrationē in altū quoquē eleuare ne adorādo hostiam
non consecratā populum idolatriā cōmittere contingat.

Item statutū cōcilij prouincialis Salzeburgē per p̄deces
sores n̄ros editū p̄ntibus n̄ris statutis duximus inserendū
cuius tenor sequit̄ in hec verba **I**te statumimus q̄ si aliquis
clericus vel laicus. vtriusq̄ sexus cuiuscūq̄ dignitatis reli
gionis vel status existat ausus sit p̄sumptōne damnabili
publice p̄dicare. aut occulte docere. credere vel tenere. q̄ sa
cerdos in mortali pctō existens nō possit conficere corpus
xp̄i. seu sic ligatus. nō possit soluere vel ligare suos subdi
tos a pctis. pro heretico et incredulo habeat **Q**uē errorē hui
ius sacri cōcilij approbatōne dānamus anathematizamus
et penitus reprobamus. cū sacre scripture dicat auctoritas.
q̄ siue bonus siue malus fuerit minister p̄ vtrūq̄ deus esse
ctum gr̄e cōfert **N**ō em̄ que sc̄ta sunt coinquinari p̄nt. nec
ip̄a sacramēta p̄pter hoīm maliciā p̄phanari **V**n̄ sacerdos
cerdos quantūcūq̄ pollutus existat. diuina non p̄t polluere
sacramēta. que purgatoria cūctarū contagionū existūt. Li
cite ergo a quocūq̄ sacerdote ab ecclesia tolerato diuina mi
steria audiātur. et alia recipiātur ecclesiastica sacramēta.
Cōnatōne simili reprobamus quorundā opiniōē errone
am. asserentē ep̄m p̄sbyterū seu sacerdotē curatū. non posse
soluere p̄sbyteros fornicarios. a fornicatōnis reatu. p̄pter
vorū castitatis **I**nhibētes ne quisq̄ de cetero p̄dictā opini
ōē sub penis p̄dictis docere. tenere aut dogmatizare quos
quō p̄sumat publice vel occulte. **A**diciam⁹ quoq̄ vt nullus
in puīcia n̄ra ad p̄dicandū siue ānūciādū verbū dei admit
tat. nisi missus sit. et de missiōe sua cōstiterit sufficienter.

Quomō diuinū officiū in eccle sia sit celebrandū

Item volumus q̄ diuinus cultus rite et laudabilē
per oīa pagatur. prout sacrosancta sinodus Basi
lien. in sessione vigesima prima salubriter statuit

in hunc qui sequitur modū **S**i quis principem seculi rogatus habitu honesto. gestu decenti prolatione non precipit sed distincta. attenta quoq; mente seipm ac verba studet cōponere. quanto diligētius sacro loco oīpotentē oraturus deum hec oīa facere curabit **S**tatuit igitur hec sancta sinodus vt in cūctis cathedralibus ac collegiatis ecclesijs horis debitis. signis debitis congrua pulsatione pmissas. laudes diuine per singulas horas nō cursim ac festināter. sed assiatim et tractim. et cum pausa decenti p̄sertim in medio cuiuslibet versiculi psalmoy debite faciēdo inter solēne ac feriale officiū differentiā reuerenter ab oībus persoluantur. **H**oras canonicas dicturi cū tunica talari ac suppellicijs mundis vltra medias tybias ingrediātur. nō capucias. sed almucias vel pirceta tenentes in capite. **Q**ui cum in choro fuerint grauitatē seruent quam et locus et officiū exigunt non insimul aut cum alijs cōfabulantes seu colloquentes. aut literas seu scripturas alias legentes **E**t cum psallendi gratia ibidē cōueniant muta ac clausa labia tenere nō debent. sed oēs p̄sertim qui maiori fungūtur honore in psalmis hymnis et cāticis deo alacriter modulētur **C**um dicat gloria p̄i et filio et sp̄sctō oēs consurgant **C**um noīatur gloriosum illud nomen iesus. in quo omē genu flectitur celestiuū terrestriuū et infernoy. oēs caput inclinent **N**emo ibidem dum hore in cōmuni publice cantātur. legat vel dicat priuatim officiū **N**am nō solū obsequiū quo obnoxius est choro subtrahit. sed alios psallentes perturbat **S**uper hijs debite obseruādis alijsq; ad diuinū officij prosecutionē ac chori disciplinā spectātibus **B**ecanus vel cui onus incūbit diligenter inuigilet hincinde. ne quid inordinate fiat circūspiciens **H**orum autē transgressores illius hore in qua circa p̄dicta excesserint. vel alia maiori prout transgressiōis grauitas exigit plectentur pena

Quo tempore quisq; choro debeat esse.

Qui in matutinis ante finē psalmi Venite exultemus. in alijs horis ante finē primi psalmi. in missa ante ultimū Kyrieleyson vsq; in finē diuino officio nō interfuerit. nisi forte necessitate cogente ac petita et obtenta a p̄sidente chori licentia. discedere oporteat. pro illa hora absens censeatur. Salus ecclesiarū cōsuetudinibus si que forte circa hoc artiores existāt. Idem in his obseruetur qui a principio vsq; ad finē in processionibus non p̄manserint. Pro cuius executione deputet aliquis onus habens notandi p̄sonas singulas statuto tēpore non cōueniētes. iuramēto astrictus fideliter agere et nulli parcere.

Iubet etiā hec sancta synodus q̄ in illis ecclesijs in quibus singulis horis certe distributōes et statute non sunt oīno etiā de grossis fructibus si opus sit deputentur vt iuxta mensurā laboris plus minusue quisq; capiat emolumentū. tollens prorsus abusum illum quo in vna dumtaxat hora p̄sens totius diei distributōne vsurpat. et illum quo p̄positi vel decani aut alij officiales ex hoc solū q̄ officiales sunt. licet actualiter pro vtilitate ecclesie non absint quotidianas distributōes percipiūt.

Qualiter hore canonice extra chorum dicende sunt

Quoscumq; etiā alibi beneficiatos seu in sacris cōstitutos cū ad horas canonicas teneantur. Admonet hec sancta synodus. si oratōes suas deo

acceptas fore cupiunt ut non in gutture vel inter dentes scilicet
deglutendo seu sincopando dictiones. nec colloquia vel risus
intermiscendo. sed siue soli siue associari diuinum diurnum no-
cturnumque officium reuerenter verbis distinctis peragant ac ta-
li in loco ut a deuotione non retrahantur ad quam se dispo-
nere et pparare debent iuxta id quod scriptum est Ante ora-
tionem prepara animam tuam ne sis quasi qui temptat deum

De his qui tempore diuinorum va-
gantur per ecclesiam.

Quicumque in ecclesia beneficiatus. psetim de maioribus. diuinorum tempore per ecclesiam vel foris circa ipsam deambulando aut cum alijs colloquendo vagari visus fuerit. non solum illius hore sed totius diei presentiam ipso facto amittat. Qui si semel correctus non destiterit per mensem distributionibus careat. vel grauiori si pertinacia id exegerit pene subiaceat. ita ut tandem desistere cogatur. Prohibeatur etiam ne diuina officia tumultuosi quoruncumque per ecclesiam discursus impediant aut perturbent. Regulares qui in conuentualibus ecclesijs circa predicta excesserint graui pena superiores arbitrio castigent.

De tabula pendente in choro

Vt cuncta in domo dei ordinate procedant. et quilibet sciat quid sibi agendum imineat. statuatur tabella aliqua continue pendens in choro. in qua quid per unumquemque ex canonicis vel alijs beneficiatis in singulis horis per ebdomadam aut maius tempus legendum cantandum sit. Qui autem secundum quod ibi descriptus fuerit facere per se vel alium neglexerit pro qua libet hora distributiones unius diei amittat.

Predecessorū nostrorū ducti vestigijs statuimus inhiben-
tes huius sacri approbatione concilij. vt nullus sacerdotū no-
uicioꝝ illa die qua primā missam celebrare voluerit. in ex-
ordio publicatōis sanctissimi sui officij oblaturus deo primi-
cias. gratie ac salutis sibi collare. aliquos ad cōmuniū inui-
tare aut inuitatos habere aut procurare per se vel per aliū
ullo modo psumāt. **S**ed ad solū deū cuius militie est ascri-
ptus dirigat acie sui cordis maxime die illa deuotus curis
et sollicitudinibus tēporaliū quibus mentes hoīm distra-
huntur exutus. remotis vanitatibus. hystrionū cursibus.
tumultibus. et insolentijs reproborū. qui etiā sepe veniunt
non vocati.

Item volumus et mādamus in futurū abusum quo nō
nulli p̄biteri suos subditos sibi consuetos etiā in casibus
in quibus nō habent prātem absolucendi. absolutōne nō ob-
tenta ad cōmunionē admittūt et post cōmunionē pro ab-
solutōne transmittūt. penitus aboleri. et nullū xp̄ifidelem
sine absolutōne in forma ecclesie solita et cōsuetā admitti.

De clandestina desponsatione et publicandis nuptiis.

Quia experientia rerū oīm magistra didicimus
ex eo q̄ decretū concilij generalis de cland. stin-
a desponsatione in nōnullis diocesibus prouin-
cie nostre per abusum in obliuionē venit. et ob-
seruatū non existit. plures in gradibus cōsanguinitatis et
affinitatis lege diuina ac canonica prohibitis. ac cognatōe
spūali cōiuncti. mēimonia verius cōtubernia cōtrahere nō
sunt veriti. in suarū aīarū periculū ac scandalū plurimorū.
Nos ex pastoralis officij debito aīarū saluti quantū in nos
bis est prospicere cupiētes. sacra synodo approbante statu-
mus et ordinam⁹. vt de cetero nulli sacerdotes clādestinas

7
m̃rimonijs intersint. Sed cōtrahere volētes publice in ecclesijs corā plebis sue multitudine solēniter copulēt. Ita tñ q̃ ante copulationē h̃mōi ad minus vna die dñico vel festiua de ambone suatū ecclesiay infra missay solēnia per sonas cōtrahere volentes noient. Et adhortētur oēs vt si aliquis sit qui inter eos m̃rimoniū cōtrahere proponit impedimentū sciāt. q̃ vel cōtrahendū impediāt. vel etiā dirimat m̃rimoniū iam tractatū publicēt. vel denūciēt. et post publicationē in ambone vt p̃mittitur factā per triduum expectent. an forsan aliquis cōparuerit. qui impedimentū legitimū allegauerit. Et si talis legitimus accusator vel denūciator veniat. curatus caueat ne partes copulet. prius q̃ deallegato impedimēto cognitū fuerit. q̃ si secus faciū fuerit cōdigna pena se puniendū sciāt. Verū si nullus cōtradictor apparuerit. post lapsum dicti termi curatus per se aut suum substitutū partes ipas libere coniungat. si aliud canonicū illis non obsistat.

De curatis grauātibus fuditos in exactōne iuriū parrochialiū.

Item q̃ quidā noīe solo et non re sacerdotes curati et illoꝝ vicarij. plus lucris tēporalibus q̃ aīay saluti intendentes. magis que sua q̃ que dei sunt querentes. sibi subiectos in remedijs et alijs parrochialibus iuribus grauāt. de sepultura et alijs spūalib⁹ paciscūt. ac statui suoz in diuīs cooperatoroz detrahentes. illos certo precio minus debito cōueniūt. ppter quod etiam p̃sbiteros inductos et minus abiles recipere cōguntur et recipiūt. Nos huic vicio pestifero succurrere cupientes. sacro provinciali approbante statuimus volumus et ordinamus. vt p̃fati curati eozūq̃ vicecurati a p̃dictis in futurū desistāt realiter et cū effectū. Ac ipi parrochiales

Bus iuribus scdm antiquā et laudabilē ecclesie consuetudi-
nem sint cōtenti, ac suis in diuīs coopatoribus debita ⁊ cō-
suetā salaria soluant. Ac tales in coopatores recipiant, de
quorū vita et moribus valeant et possint respōdere, certifi-
cantes eos qui in pmissis culpabiles reperti fuerint, q cas-
nonicam ultionē et condignā penā non euadant.

De remittendis ad auctoritatē episcopi et ad carrenas.

Trisari sint singli curati, vt vigore quarūcūq;
lētū cōfessionalū personis priuatis cōcessarū
a nobis vel ordinatio loci emanatarū nō absol-
uāt aliquos in publicis et notorijs criminibus cō-
stitutos, sed eosdē cum lris suis clausis, ad nos et loci ordi-
narios seu vicarios et officiales nostros publice ī loco vbi
publice deliquerūt pro q̄litate criminū puniendū transmit-
tant, seriē et qualitātē h̄mōi notorij criminis in se continētis
bus. Preterea idem curati cauti sint, ne occulta crimina in
h̄mōi suis lris scribant, ne aliquo modo contingat sigillū
cōfessionis aperiri. Preterea oēs notorie criminosos quorū
excessus totā parochiā scandalisat, et qui alias publicas
penitentias egerūt, nihilominus tanq̄ canes redierūt ad
vomitū et petā priora, si nō sunt psone nobiles aut mulie-
res, ad solemne penitentiā pagendā (quā vulgus carrenā
appellat) mittantur.

De nouis ecclesijs erigendis.

Hic p̄ntis cōcilij cōsensu declaramus, vt iuxta
canonicas sanctiones nullus in parochia sua
erigat vel erigere paciatur nouas ecclesias, vel
in cāpis statuas cum trūcis ad quas pecunie re-
ponātur nisi Ep̄s vel alius de licentia sua primū lapidem

ponat cū populus nouitate gaudeat et matrices ecclesie de
bitis fraudetur honoribus. et sepenumero falsa pro veris
in his locis publicari dicuntur Volentes et mādantes vt ar-
chidiaconi vel decani rurales ad nos vel vicariū nostrū
vel alios superiores suos deferāt vbi similia attemprātur. et
cum cause cognitiōne quod iustū est decernemus Non tñ p
hoc volumus prohibere quin statue vel ex lapide vel ex li-
gno in laudē saluatoris et sanctorū eius erigi pñt Ita tamē
q illa fiāt iuxta cōmunē cōsuetudinē patrie absq ligneis
capellis vel asserum cōglutinatiōne ad instar capellarū

Volumus etiā vt archidiaconi et decani rurales attenti
sint ad iformandū sacerdotes parrochiales et eorū coop-
tores formas sacramentorū iuxta libros. obsequiales appel-
latos. de proximo imprimendos. ita vt officiū suū lauda-
biliter exercere possint

**vt spūales citati ad iudiciū secu-
lare non cōpareant.**

Item volumus et ordinamus ac hoc sacro apo-
probāte cōcilio prouinciali districe in virtute
scē obediētie mādamus oībus et singulis abba-
tibus ppositis archidiaconis decanis capitulis
et p̄sbitis et clericis per prouinciā nostrā Salzburgen.
vbilibet cōstitutis. vt vocati ad iudiciū seculare in causis
criminalibus aut civilibus ad iudiciū seculare nō spectanti-
bus. nō ppareant Nisi prius se iudici suo spūali illius cau-
se ordinario rēpsentent consiliū et auxiliū illius imploratu-
ri. ptra rebelles ad penas iuris procedēt iusticia mediāte.
Item ordinamus vt in causis decimarū. m̄rimonialū et
alijs de iure vel cōsuetudine ad forum ecclesie spectātibus
nullus trahatur vel respōdeat in iudicio seculari. alioquin
cōtra iudicē trahentē. et reū respōdentē pcedat put de iure

per eū ad quem iurisdictio causarū huiusmodi in prouincia nostra
Salzburgeni spectat et pertinet.

De notariis publicis.

Placuit nostro sacro concilio ut nullus se publicus
cum notariū asserens ad officiū tabellionatus
exercendū aliquatenus admittatur, nisi per lit-
teras testimoniales, nec credatur eis nisi per or-
dinariū loci vel eius vicariū seu officialē sint approbati
et admissi, cum sepe a notariis incognitis et imperitis gra-
uia soleant prouenire pericula

De prelatiis ordinis sancti Be- nedicti.

Statuimus etiā auctoritate sacri concilij pro-
uincialis, q̄ abbates priores et prelati ordinis
sancti Benedicti prouincie nostre Salzburgeni
capitula eorū que multo nūc transacto tempore
per eos nō sunt habita, non absq̄ diuini cultus diminutiōe
et monasteriorū eiusdē ordinis detrimēto. Quintadecima
die Junij de Anno dñi. 15. Nonagesimoprimo que est die
sancti Viti proxime futura in ciuitate nostra Salzbur-
geni capitulū celebrent, et postea simile proximis tribus an-
nis, singulis annis in loco hinc rei accomodo pro augmen-
to diuini cultus et bona reformatiōe totius ordinis tenean-
t. Et postea de triennio in trienniū iuxta sacri Basiliē
concilij dispositiōē celebrare non omittant, ita tamen q̄
in eisdem capitulis nihil tractent q̄ iurisdictiōibus ordi-
nariorū locorum quoquomodo p̄iudicare possit

14
**Innocentius papa tercius
in concilio generali.**

Omnis vtriusq; sexus fidelis. postq; ad annos discrētōnis peruenerit. oīa sua solus pctā. saltē semel in anno. fideliter confiteat suo pprio sacerdoti. Et inuictā sibi penitentiā pprijs viribus studeat adimplere. suscipiēs ad minus in pascha eucaristie sacramentū. nisi forsan de proprii sacerdotis cōsilio. ob aliquā ratōnabile causam. ad tēpus ab eius pceptōne duxerit abstinentiū Alioquin et uiuens ab ingressu ecclesie arceat. et monēs xpiana careat sepultura Vnde hoc salutare statutū frequēter in ecclesijs publicet. ne quisq; ex ignorantie cecitate vel amē excusatiōnis assumat Si quis aut alieno sacerdoti voluerit iusta de causa. sua peccata cōfiteri. licentiā prius postulet et obtineat a proprio sacerdote. cū aliter ipse illū nō possit soluere vel ligare Sacerdos aut sit discretus. et cautus vt more periti medici supfundat vinū et oleum vulneribus sauciati. diligenter inquirēs. et pctōris circūstantias et pcti. quibus prudēter intelligat quale debeat p̄bere cōsiliū. et cuiusmodi remediū adhibere. diuersis expiamentis vrēdo. ad sanandū egrotum. Caueat autē oīno ne verbo aut signo aut quouis alio modo prodat aliquaten⁹ pctōrem. sed si prudentiori cōsilio indiguerit. illud absq; vlla expressiōe persone. caute requirat. Quoniā qui pctm in penitētiōnali foro sibi detectū p̄sumpserit reuelare. non solum a sacerdotali officio deponendū decernimus. verum etiam ad agendū perpetuā penitentiā. in artum monasterium detrudendū.

In iglicher glaubiger mensch so bald er in den
iaren seiner vernunfft kommen ist. sol allain
alle sein funde beuoran ein mal im iar seinem
eigen priester getrewlichen pechten. vnd sich
fleissigen. die puch ime auff gesetzt mit eigen krefft zu
volbringen. vnd sol wirdiglich empfaben zum mynsten
zu Ostern das heilig sacrament des fronleichnams ihesu
christi. Es sey dan das er nach rat seines eigen priesters et
licher gnugsamer vsach halben ain zeit von empfabung
desselben sacraments sich enthalt. sunst sol im lebendig ein
gang der kirchen verboten werden. vnd so er stirbt soll er
cristenlicher begrepnus mangelen vnd beraupt sein. **D**em
nach zumpt sich das hailwirtig gesetz etwe oft in den kir
chen zu offenbaren das nyman aus vnwissenhait vsach
nemen mug sich des halben aus zureden vnd zuentschuldig
en. Ob aber ymandt eine frembden priester redlich vsach
halb sein fund wolt pechten der sol vor hin von dem eige
nen priester vrlaub begeren. vnd erlangen. nach dem er in sunst
nit mocht entlosen oder entbinden. **D**er priester sol auch be
schaiden vn furchtig sein das er als ain verstandig arzt
ol vnd wein in die wunden des verserten franken ingiesse
vnd sol fleissig erfragen die vmbstend des sunders vn der
funde daraus er weislich vnd gruntlich verstee wie er im
rat geben vnd was er im etzney zufugen solle. damit er
mancherlei erforschung gebrauchten zu hailen den franken.
Doch sol er sich vor allen dingen huerten das er mit woz
ten oder zaichen in kaim was mit nichte offenbar den sun
der dan ob er ains weisen rats bedorfft. den soll er an alle
vermeldung der person furchtiglich erfragen wann wer
die funde die im in der beicht entdeckt vnd geoffendt sind
vnterstund zu offenbaren. den selben erkennen wir nicht
allein von dem priesterlichen ampt zu entsetzen. sonder
auch zu ewiger Buß in ein closter strangs ordens verstoß
en zu werden.

Bulla de conciliis celebrandis

Sacro sancta generalis Basiliensium synodus in spiritu sancto legitime congregata vniuersalem ecclesiam representans Ad futuram rei memoriam. prout hec sancta synodus quoddam saluberrimum promulgauit decretum. pro stabilitate et robore generalium conciliorum quorum frequens celebratio precipua est agri dominici cultura. verum cum ad eandem culturam non dubium sit pertinere. episcopales synodus et concilia prouincialia. prout veteres canones decreuerunt frequentare. Ideo eadem sancta synodus antiquos et laudabiles mores nostris cupiens temporibus obseruari. statuit atque precipit synodum episcopalem in qualibet diocesi post octauas dominice resurrectionis. vel alia die secundum consuetudines diocesis. ad minus semel in anno ubi non est consuetudo bis annuatim celebrari per diocesana in propria persona nisi canonico impedimento fuerit impeditus et tunc per vicarium ad hoc ydoneum. que synodus saltim triduo vel biduo duret. vel prout necessarium episcopo fuerit visum. Primo autem die conuenientibus diocesano et omnibus alijs qui in huiusmodi synodo interesse tenentur. infra missarum solemniam. vel post. diocesanus vel alius eius nomine verbum dei proponat. exhortando omnes ad bonos mores sectandum. abstinendum a vicijs. et ad ea que pertinent ad ecclesiasticam disciplinam. et officia singulorum. et presertim ut hi quibus a maior cura commissa est diebus dominicis et alijs sollemnibus plebem subiectam doctrinis et monitis salutaribus instruant. Postea legantur statuta prouincialia. et synodalia et inter alia aliquis compendiosus tractatus docens quomodo sacramenta ministrari debeant. et alia utilia pro instructioe sacerdotum. Deinde ipse diocesanus de vita et moribus subditorum solerter inquirat. labem simoniace prauitatis. contractus usurarios.

concubinatu. fornicationē. et alia queuis crimina ⁊ excessus
debita correctōne cohibeat. alienatōnes rerū ecclesiasticarū
iure phibitas reuocet. abusus clericorū et aliorū subiectorū.
qui circa diuinū officiū delatōne debiti habitus defecerint
in melius reformet et emēdet **E**t qm̄ multa scādala sepius
cōtingūt. ex eo q̄ cōstitutio Bonifacij pape octauī que in
cipit periculoso. edita sup monialiū clausura non seruat.
studeat ip̄e diocesanus vt oīno iuxta ip̄ius cōstitutōnis te
norē executōni demādetur. necnō vt quicūq; religiosi dio
cesano subiecti regulas et cōstitutōes suarū religionū p̄sero
tim vt ab eis oīs pp̄ietas abdicet. inuolabilr obseruent.
ne etiā in receptōne ip̄orū ad religionē quicūq; per simoniā
exigat. p̄cipue aut in ip̄a sinodo ep̄i cura sit inquirere ac de
bitis remedijs occurrere. ne aliqd dogma hereticū erroneū
ac scādalosum seu piarū aurū offensiuū. sortilegia. diuina
tōnes. incātatōes. supstitōes. et quis diabolica figm̄ta di
ocesim suā inficiāt **I**nstruant p̄terea testes sinodales vi
ri graues p̄udi et honesti legis dei. zelū h̄ntes. iuxta dioce
sim lautudinē in numero cōpetenti aut alij eorū ptātem ha
bentes vbi alij ad hoc nō sunt instituti qui si diocesano mi
nus idonei videant eos amonēdo alios put videbit̄ expe
dire instituat **S**i aut in manibus ip̄ius diocesani vel sui
vicarij iurare tentāt. vt tradit Canon. xxxv. q. vi. **E**p̄s
in sinodo. qui per anni circulum lustrātes ip̄am diocesim
que corrigēda vel reformāda viderit. his ad quos talia cor
rigere vel reformare ptinet referant. que nisi correctā vel re
formata iam fuerint. ad sinodū p̄ferent subsequētē in qua
debitis remedijs occurrat **E**t et p̄ter illa que a testibus si
nodalibus vel alijs eorū officiū exercētibus diocesanus au
dierit. inquirat ip̄e diligenter de cunctis suorū subditorū ex
cessibus et taliter delinquētes insurgat correctōnis debite
disciplina. vt alijs malignari volētibus trāseat inde in ex
emplū **C**elebret quoq; in singlis puincijs salū īfra biennū

a fine concilij generalis. et deinde ad minus semel de triennio in triennium puiciale pciliū in loco tuto in quo tā archiepūs q̄ suffraganei oēs. et alij qui in hmoi cōcilijs puincialibus interesse tenētur debite vocati interfint. **Q**uod si epūs canonico fuerit impedimēto detētus procuratorē suū designet non solū ad excusandū et probandū absentie causas. sed etiā ipius noīe in cōcilio interessendū suscipiēdūq; quid quid cōciliū duxerit statuendū. alioquin ipse eps a pceptōne medietatis fructuū vnius anni sue ecclesie qui per psonā in ipso pcilio deputandā in ipius ecclesie sue fabricā effectualiter cōuertatur. eo ipso sit suspēsus Alij vero venire negligētes. cōciliij arbitrio puniatur alijs iuris penis in suo robore duraturis **C**ōcilio autē gñali durante et per sex menses ante hmoi puincialia. cōcilia non celebrētur. porro in huius inchoatōne cōciliij ipse metropolitanus vel alius eius noīe infra missarū solēnia vel post. exhortatorū s̄monē faciat ea que ad statū ecclesiasticū et p̄cipue ad pōtificale officiū p̄tinent seriōse mēorando. p̄minādōq; singulis qd iuxta p̄phetē sententiā **S**i eorū culpa cuiusuis aīa pibit. illius sanguis de manib; eorū a dño exiget **P**recipue autē tūc fiat monitio exacta. ut dignis et benemeritis quorū vita sufficiēti testimoniū nota sit. ordines et bñficia sine vlla simoniaca labe cōferant. et sup oīa ut in aīarū cura cōmittēda sūma diligentia et materia inquisitio adhibeat. et ut bona ecclesiastica nullatenus ad vsus illicitos quinyū ad honorē dei. ecclesiarū p̄suatōnē. habēdo s̄m sacros canones p̄cipuā curam pauperū et indigentū. laudabiliter p̄uertātur **S**cientes q̄ his oībus apud tribunal eterni iudicis vsq; ad minus mū quadrantē rationē reddituri sunt. **I**n quibus quidē cōcilijs de corrigēdis excessibus morib; subditorū reformādis. et p̄cipue qualiter epī in cōferēdis bñficijs cōfirmādis electōnibus. ministrādis ordinibus. deputādis cōfessorib; p̄dicādo ad ppl'm. et p̄minēdo excessus subditorū ob̄suatōeq;

eorū in spūalibus et tēporalibus quolibet spectātibus se gesse
runt et p̄sertim qui simoniaca labe manus innoxias seruēt
diligens inquisitio sc̄dm iuris dispositionē fiat. vt omnes
qui in p̄missis deliquisse cōp̄cti fuerint per ip̄m conciliū
puniātur et corrigātur **S**ilī modo de ip̄o metropolitano
diligenter inquirātur excessus et defectus de eo. cōcilio ex
primendis ip̄m admonendo et obsecrando. vt cū aliorū pa
ter vocetur et esse debeat. a talibus oīno desistat. et nihilo
minus inquisitionē de ip̄o habitā in scriptis redactā ad ro
manū pontificē vel eius superiorē si quem habet sine mora
transmittat. vt ab eo punitionē et reformationē suscipiat
condecēte **I**nter cetera si que discordie contentōnes et in
micie inter quoscūq; viguerint. que quietē et tranquili
tatē prouincie possent p̄turbare. curet oī studio sac̄rū conci
liū illa sedare. et more priorū patrū ad pacem concordiamq;
filiōrū vigilāter intendat **E**t si inter regna prouincias seu
p̄cipatus h̄mōi discordias suscitari cōtingerit. moy sc̄i dei
antistites cōcilia prouinciārū suarū simul cōgregari procu
rent et sibi inuicē cōsiliū et auxiliū cōpendētes discordiarū
fomenta amputare studeant. nec hoc alicuius amore vel
odio p̄termittant. sed ad deū solū et ad salutē ppli mentis
oculos erigentes ad sc̄m pacis opus (oī tepiditate semota)
inungilent **C**ogitētur insup in prouinciali sinodo que imē
diate generale conciliū sequēns antecedit. oīa que in eodez
generali cōcilio visa fuerint p̄sequēda. ad dei gloriā ac pro
uincie cōmodū. salutēq; ppli xp̄iam. ibidēq; eligātur in nu
mero cōpetenti qui ad proximū generale cōciliū noīe pun
cie debeāt p̄fici. quibus per subsidiū vel alias p̄uideatur
prout de iure et de cōcilio prouinciali visum fuerit expedire.
ita tñ q; illi qui ultra p̄sonas vt p̄dictū est deputatas ad ip
sum cōciliū generale accedere voluerint. aut eorū clerus nul
latenus p̄pterea grauetur **R**elegētur in vno quoq; prouin
ciali cōcilio que sc̄dm canonicas sanctōnes in eisde legi p̄ci

piūtur ut ea et inuiolabiliter obseruētur et trāsgressoribus
 peine debite inferātur. **Q**uod si metropolitani vel dioceſas
 in predictis termīs in celebrādis puincialibus et ep̄alibꝫ ſi-
 nodis ceſſante legitimo impedimēto fuerint negligentes
 medietatē oīm fructuū et obuentionū ratōne ſuarꝫ eccleſiaſ-
 rum ad eos pertinentiū ſabuce ip̄arꝫ eccleſiaꝫ applicandā
 eo ip̄o amittant. qui ſi in eadē negligentia per tres proxi-
 mos mēſes pſeuerauerint ab officijs et bñficijs ſunt ip̄o ſan-
 cto ſuſpenſi. quibus trāſactis temporibus ſub ante ſcriptis
 penis antiquior in prouincia ordine ep̄s ip̄ius metropolita-
 ni. ep̄i aut maior in dignitate poſt pontificalē in ſacris cō-
 ſtitutus. niſi ad alios forſan de cōſuetudine vel priuilegio
 pertineat. negligentia in celebrandis dictis puincialibus et
 ep̄alibus ſinodis ſupplere teneantur. **I**ubet inſup hec ſancta
 ſinodus oībus prelatis religionū et ordinū quorūcunqꝫ ad
 quos celebrare capitula pertinet. qꝫ illa ſtatutis tēporibus
 ſub predictis penis ſeruēt et ſeruari faciant. in quibus ſcđm
 canonicas ſanctōnes et religionū conſtitutiōn cum oī ſtu-
 dio et diligentia ad veram ſingularū religionū et ordinū
 reformationē intēdat. ita ut deinceps in ſingulis monaſte-
 rijs iuxta pprias regulas et p̄ſtitutiōes debita regularis vi-
 geat obſeruantia et p̄cipue tria ſubſtāntialia p̄feſſionis vo-
 ta oīno ſeruētur. per p̄miſſa aut hec ſancta ſinodus non in-
 tendit iuribus quorūcunqꝫ quōlibet derogare. **D**atum Baſi-
 lee in ſeſſione publica ſexto kalendas decembris. **A**nno dñi
 Milleſimo quadringentefimo triceſimoterccio.

Bequitur cōfirmatio caroline
per martinū quintū papā in la-
tino et vulgari publicāda vt in-
fra per statutum.

Martinus ep̄s seruus seruoz dei Dilectis
filijs abbati monasterij Scotorum in
Vienna Patanen̄ dioceſ et Auguſten̄
ac Salzeburgen̄ eccleſiar̄ decanis Sa
lutē et apoſtolicā b̄ndictionē Ad cōpeſ
cēdos conatus nepharios puerſoz, qui
pſonas et loca eccleſiaſtica ſup bonis et
iuribus ſuis oſtēdere, ac multiplicibus
pturbare moleſtijs nō verētur, tātō magis per romanū pō
tificē decet de oportuno remedio puidere, quātō pamplius
turbatōes h̄mōi moleſtie, et in diuine maieſtatis offeſſam,
necnō eccleſiaſtice libertatis redūdare diſpendiū diuoſcunt
Quidū ſiquidē cū in diuerſis mūdi partibus pſules ciuitatū
et rectores necnō alij qui p̄tatem h̄re videbātur, tot onera
frequēter iponerēt eccleſijs, vt deterioris cōditōis factū ſub
eis ſacerdotiū videret, q̄ ſub pharaone fuiſſet, qui legis di
uine noticiā nō habebat, quicq̄ oībus alijs ſuntuti ſubactis
ſacerdotes et poſſeſſiones eoz in priſtina libertate dimiſit
et de publico eis alimoniā mīſtrauit, in cōcilio lateranen̄
eccleſie imunitati puidendo ſub anathematis diſtrictōe
prohibitorium extitit, ne conſules rectores aut alij predicti
eccleſias et viros eccleſiaſticos tallijs, ſeu collectis, vel exa
ctōnibus, alijs aggrauare preſumerent, trāſgreſſores et fau
tores eorum precipiendo anathematis ſententię ſubiacere.

donec satisfactiōe impēderēt ppetentē **E**t etiā deinde in
 generali concilio editū fuerit. q si epi forte simul cū clericis
 etiā si tantā necessitatē vel vtilitatē inspicerent. vt absq
 vlla coactōe ad releuādas cōmunes vtilitates vel necessi
 tates vbi laicoꝝ nō suppetērēt facultates. subsidia p eccle
 sias laicis ducerēt cōcedēda. mīme sup hoc p sulto romano
 pōtifice. cōcessionēs et sentētie que a talib⁹ vel de ipōꝝ mā
 dato forēt pmulgate. essent irritē et inanes. nullo vnqꝝ tpe
 valiture. ac etiā in ipō generali cōcilio decretū extitit. illū
 qui infra tēpus sui regimīs ppter fractionē cōstitutionū vl
 sanctionū hmoi sustineret anathema. tanqꝝ post illud nō
 esset ad satisfactōis debitū cōpellēdus. necnō ipius successor
 rem qui nō satisfaceret infra mēsem manere ecclīastica cō
 sūra cōclusum. donec satisfaceret cōpetēter. cū succederet in
 onere qui substitueret in honore **P**ostmodū vero felici re
 cordatōis **H**onorius papa terti⁹ pdecessor nṛ attente cō
 siderās q quondā fridericus scdus olim romanoꝝ impator
 tūc sub obediētia et deuotōe scē romane ecclīe p̄sistens. ad
 laudē eiusdē ecclīe et sacri decus romani imperij cupiēs vt
 expurgatis quorundā errorib⁹ et iniquis statutis penitus
 destitutis de cetero ecclīe et ecclīastice p̄sone plena vigerēt
 quiete. et secura libertate gauderēt. ac pie et iuste attendēs
 q quorundā puerfoꝝ iniquitas adeo abūdauerat vt nō du
 bitarēt cōtra ecclīasticā disciplinā ⁊ sacros canones statu
 ta sua cōfringere. aduersus ecclīasticas p̄sonas et ecclīasti
 cā libertatē edictali lege hmoi statuta iniquē irritauerat ⁊ p̄
 cepat irrita nūciari. et oīa statuta et cōsuetudīes q cuncta
 tes et loca ptātes vel p̄sules aut qcuqꝝ alie p̄sone ptra liber
 tatem ecclīe vel p̄sonas ecclīasticas hmoi edere aut suare
 tēptarēt. cōtra canonicas vel impiales sanctiones. de ipōꝝ
 rum capitularibus infra duos mēses post ipius legis pub
 licationē penitus abolere facerēt. et si de cetero talia attrēp
 tarēt illa ipō iure decreuit esse nulla. et eos sua iurisdicōne

primatos in eodē locū ubi talia deinceps p̄sumpta fuissent bā
no mille marcharū auri fisco impiali p̄ceperat subiacere. po
testates vero cōsules statuarij et scriptores statutorū p̄dis
ctorū. necnō cōsiliarij locorū iporū qui s̄m̄ statuta et cōsue
tudines mēōrata iudicaret. extūc essent ipo iure infames.
quorū sentērias et actus legitimos statuerat aliqualt nō
tenere. qd̄q̄ si p̄ annū p̄fatarū cōstitutionū inuēti foret cō
tēptores. bona eorū p̄ totū suū imperiū mādauit ipune ab
oībus occupari. saluis n̄hilomin⁹ alijs penis cōtra tales
in eisde generalibus cōcilijs pmulgatis. **E**t insup voluit
idē tūc impator q̄ nulla cōmunitas vel p̄sona publica seu
priuata collectas seu exactōnes angarias vel p̄ angarias
ecclesijs vl̄ alijs pijs locis aut ecclesiasticis p̄sonis h̄mōi im
ponere. seu inadere ecclesiastica bona p̄sumeret q̄ si secus fa
ccret. et req̄sita ab ecclia vel iperij h̄mōi emēdare cōtineret
tripliciter refunderet. et n̄hilomin⁹ bāno impiali subiacer
ret. qd̄ sine satisfactōe debita nullaten⁹ remitteret. **S**tatue
rat insup q̄ quecūq̄ cōmunitas vel p̄sona p̄ annū in excōica
tōne p̄pter libertatē ecclie violatā p̄sisteret. ipo iure s̄lt̄ di
cto bāno impiali subiaceret. a quo nullatenus extraheret.
nisi prius ab ecclia b̄nficio absolutōis obrēto. **E**t insup or
dinauerat vt nullus ecclesiasticā p̄sonā in criminali questio
ne vel cūmli ad iudiciū seculare trahere p̄sumat cōtra eas
de canonicas sanctōnes. et cōstitutōes impiales. q̄ si secus
faceret. actor a suo iure caderet et iudicatū nō teneret. et in
dex foret extūc iudicādi auctoritate priuatus. q̄q̄ iudices
tpales qui clericis et p̄sonis ecclesiasticis iusticiā denegare
p̄sumerēt. tercio requisiti suā iurisdictionē amitteret. **C**ōsti
tutionē ipam de cōsilio etiā fratrū suorū sc̄e romane ecclie
cardinaliū qui tūc erāt auctoritate ap̄lica approbās et cōfir
mans ipam mādauit inuolabiliter obseruari. necnō sta
tutarios et scriptores ac violatores p̄dictos excōmunicatos
eadē auctoritate nūciari. **E**t deinde ad audientia dñe meo

morie. Caroli quarti etiā romanorū impatoris semp augu-
 sti deducto. qñ nōnulle singulares p̄sone in p̄tātibus et offi-
 cijs publicis cōstitute. videlicet duces. marchiones. comi-
 tes. barones et alij dñi tēporales. necnō cōsules ciuitatum
 opidorū villarū et locorū rectores in diuersis prouincijs ei-
 usdē imperij. dei timore postposito statuta singlaria et ini-
 quas ordinatōnes. metu proprio et de facto cōtra ipas perso-
 nas ecclesiasticas et ecclesiarū libertates. ac earū priuile-
 gia cōdiderāt. illisq; de facto et publice vrebātur. cōtra cano-
 nicas et legitimas sanctōnes. vtpote q̄ nulla bona tē-
 poralia in p̄tatem ecclesiasticā trāsserētur. et ne clerici in sa-
 cris ordinibus cōstituti ad agendū et testificandū in ciuili-
 bus et maxime in pijs causis aliquatenus admitterētur.
 q̄q; ex cōicati laici et publice denūciati in ciuili foro mini-
 me repellerētur. Et insup p̄dicti dñi tēporales cōsules et re-
 ctors per secularē p̄tatem res et bona clericorū occuparēt.
 arrestarēt. et oblatōes xp̄i fidelū minuerēt. atq; restringe-
 rent. exactōnes et tallias indebitas. de bonis redditibus
 ecclesiarum exigerēt. et extorquerēt. possessiones ecclesiarū et
 personarū earundē deuastarēt incēdijs et rapinis. cōtract⁹
 inter clericos et laicos factos legitime ad libros ciuitatum
 villarū et locorū p̄dictorū inscribere et sigillare recusarēt. do-
 nataq; et legata ad fabricas et ecclesiarū structuras cōtra
 p̄latorū volūtātē et aliorū quorū iūteret a t. temere vsurpare
 p̄sumerēt. ac in fraudē et odiū clericorū de bonis etiā 7 reb⁹
 eorū dē clericorū. que nō causa negociationū s̄ p̄ eorū pprijs
 vsib⁹ p̄ eorū terras ducebāt seu duci faciebāt theolomū exi-
 gere et recipere nō verebant. Et cōfugiētes ad ecclias et earū
 cimiteria inde extrahere. cōtra canonicas et impiales sancti-
 ones h̄mōi p̄sūperāt et p̄sumebāt. Idē carolus impator tā-
 q̄ xp̄ianissim⁹ p̄iceps volēs in p̄missis puidere de remedio
 saluari etiā de quorundā principū ducum comitū baronū

fideliūmꝫ aliorꝫ sacri imperij sepe dicti cōcilio et auctoritate
re impiali quecūqꝫ statuta et cōsuetudines p̄dicta tanqꝫ p ca
nonicas et ciuiles sanctōnes exp̄sse rep̄bata cēssauit. irrita
uit et anulauit. ac cassa et irrita nulliusqꝫ esse voluit robo
ris vel momēti. p̄cipiēs sub impialis bām pena vniuersis
et singlis p̄ncipibꝫ et dñis tpalibus cōsulibus pr̄atibus ac
alijs in officijs publicis in eodē impio cōstitutis. q̄tenus
extrīc ip̄orꝫ statuta et ordiatōes sicut in p̄iudiciū eccliaſtice
libertatis edita fuerāt. oīno reuocarēt. et de luce tollerent.
qꝫqꝫ fm̄ ea nō iudicaret āplius. nec sn̄as dictaret. aut eis
dē in iudicio vel extra iudiciū quolibet p se et cōtra eandē
eccliaſticā libertatē porrent. p̄nūciavit insup i eadē decre
uit auctē. qꝫqꝫ quicūqꝫ laicꝫ cuiuscūqꝫ statꝫ aut p̄ditōis exp̄
steret ausu sacrilego et pp̄rie temeritatis audacia sacerdotē
vel clericū secularē vel religiosū diffidaret. p̄scriberet. cap
tiuaret. spoliaret. occideret. mutilaret. aut i carcere detine
ret. vel h̄mōi maleficia p̄petrātes sciēter receptaret. vel eis
fauorē p̄staret. p̄ter penas a sacris cānibus et legalibꝫ san
ctionibꝫ in tales inflictas. eo ip̄o redderet infamis ac oī
honore priuatus. nec ad placita vel cōsilia nobiliū admit
teret quouisimō **H**ortās insup in dñō et requirēs eccliaſti
cos p̄latos in illis partibꝫ in quibꝫ cōmitterent talia cōsti
tutos. vt legē impialē h̄mōi p̄ eorꝫ ecclias et sinodos publi
carēt. ne trāsgressores h̄mōi p̄ simulatā ignorantia. suā va
lerēt in hac parte malicia excusare. put in cōstitutōibus et
sanctōibus cōcilioꝫ et honorij p̄dictorꝫ ac impialibus p̄fas
tis plenius t̄met **C**ū aut sicut lamētabili querela venera
bilis fr̄is nr̄i **L**. epi frisingen̄. et dilectorꝫ filiorꝫ **L**. p̄posito
L. decani et capituli ecclie frisingen̄. ac cleri et eccliarꝫ ac
eccliaſticarꝫ p̄sonarꝫ ciuitatis et dioceſi frisingen̄ nup̄ acces
simus nōnulli principes duces comites barones et alie ſe
culares pr̄ates earundē cōſtitutionū et sanctionū canōica
rum et legalū forſan ignari. et cōtra ip̄as. ab ep̄o p̄posito

decano capitulo clero et psonis ac ecclesijs et ecclesiasticis
 personis p̄dictis forsan tallias et gabellas ac alias exactō
 nes illicitas hactenus extorserūt et adhuc extorquere nitan
 tur. ac etiā bona ep̄i p̄positi decani capiti cleri ecclesiarū et
 psonarū p̄dictarū inuaserint arrestauerint occupauerint des
 tinuerint et suis vsibus applicauerint. necnō occupare inuas
 dere arrestare detinere. et eisdē suis vsibus applicare sūt de
 facto p̄sument in aīarū suarū periculū. necnō ep̄i p̄positi de
 cani capli cleri psonarū et ecclesiarū p̄dictarū. nō modicū p̄iui
 diciū atq; damnu **N**os in p̄missis ep̄o p̄posito decano cap
 itulo clero psonis et ecclesijs p̄dictis oportune p̄uidere volē
 tes. discretōm v̄re per aplica scripta mādamus q̄ten⁹ vos
 vel duo aut vnus v̄m per vos vel aliū seu alios ep̄o p̄posi
 to decano caplō clero psonis et ecclesijs p̄dictis cōtra quos
 cumq; trāsgressores et violatores cōstitutionū et sanctionū
 earundē. cuiuscūq; status dignitatis et excellētie fuerint ef
 ficacis defensiōis auxilio assistentes. nō p̄mittatis eos cō
 tra canōicas et legales cōstitutiones et sanctōnes h̄mōi in
 debite molestari. necnō easdē cōstitutiones vbi et q̄n expe
 dire videritis solēniter publicātes. faciatis trāsgressores et
 violatores h̄mōi si et put iustū fuerit ac vbi⁹ quotiēs expe
 dierit. rādū excōmunicatos aut anathematizatos publice nūci
 ari donec ab earūde talliarū collectarū ip̄ositōnū ⁊ q̄rūlibz ex
 torsiōnū necnō bonorū ep̄i p̄positi decani capli cleri psonarū
 et ecclesiarū p̄dictarū inuasiōne arrestatōe occupatōe detena
 tione et applicatōe oīno desistāt. necnō etiā efficaciter res
 tituāt. eisdē ep̄o p̄posito decano caplō clero psonis et eccle
 sijs p̄dictis occasione p̄missorū per eos lesis seu grauatis. tal
 lias gabellas et exactōnes ip̄as. ac etiā bona ep̄i p̄positi de
 cani capli cleri psonarū et ecclesiarū earundē arrestata occu
 pata detenta et applicata. ip̄is aut que per se vel alios illo
 p̄textu quōlibet receperint. ymmo verius temere et illicite
 vsurparunt. a se libere oīno relaxent. ac in manibus v̄ris

intuerint q̄ de cetero talia nō p̄mittāt. et ea p̄mittētibus
non p̄stent auxiliū cōsiliū vel fauorē. cōtradictores per cē-
surā ecclesiasticā et alia iuris oportuna remedia cōpescen-
do. inuocato etiā ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secu-
laris **C**etrū si forsan h̄mōi transgressorū aut violatorū vel
ea fieri mandantiū. ip̄sq; p̄sentientiū. seu dantiū in illis p̄
se vel alios directe vel indirecte publice vel occulte auxiliū
cōsiliū vel fauorē p̄sentia. p̄motōibus et requisitōibus p̄
vos de ip̄is faciēdis tute secure vel comode haberi ne quī-
ret **N**os vobis monitōnes et requisitōnes h̄mōi ac citatō-
nes quaslibet. per edicta publica locis affigenda publicis.
de quibus sit verisimilis coniectura. q̄ ad noticiā citatorū et
monitorū h̄mōi puenire valeāt faciendi plenā et liberā cō-
cedimus tenore p̄sentiiū ptātem **V**olētes q̄ monitōnes re-
quisitōnes et citatōnes h̄mōi p̄inde ip̄as citatos requisitos
et monitos vt p̄mittitur attent. ac si eis facte et insinuate
p̄ntialiter et p̄sonaliter extitissent **N**ō obstātibus tam pie
mēorie Bonifacij pape octauū etiā p̄decessores nostri. qui-
bus cauetur ne aliquis extra suā ciuitatē vel diocesim nisi
in certis exceptis casibus et in illis ultra vnā dietā a fine
sue diocesis ad iudiciū euocetur **S**eu ne iudices extra ciui-
tatē et diocesim i quib⁹ deputati fuerint cōtra quosq; p̄-
cedete. aut alij vel alijs vices suas p̄mittere seu aliquos vl-
tra vnā dietā a fine diocesis eorundē trahere p̄sumant. dū
mō ultra duas dietas aliquis auctoritate p̄ntiū nō trahat
ac de p̄sonis ultra certū numerū ad iudiciū nō vocādis q̄
alijs cōstitutōibus ap̄licis p̄trarijs quibuscūq; **A**ut si ali-
quibus cōmuniter vel diuisim a sede ap̄lica indultum exis-
tat. q̄ interdicti suspēdi vel excoīcari. aut extra vel ultra
certa loca ad iudiciū euocari non possint. per l̄as ap̄licas
nō faciētes plenā et exp̄ressam ac de verbo ad verbū de in-
dulto h̄mōi mentionē **D**atum Constantie. xvij. kalēn Ja-
nuarij Pontificatus nostri anno primo.

Beilent habst martinus der funft des names hat
die bull privilegia vnd frehait so weilent kaiser
karolus d' gros loblicher gedechtnus d' gaistlich
hait geben hat. bestet. darin die hernachuolgend manning
begriffen ist Zu straffen die vnbillich vnd vnzimlich an-
suchung der bosen die gaistlich stet vnd person an iren gu-
tern vnd rechten vnterstecken zubelaidigen vnd mit man-
cherley beschwernus betruben. geburet vns souil mer das
selb mit zeitiger hilf zusehen souil mer soliche beschwe-
rung zu belaidigug gotlicher maiestat vnd gaistlicher frei-
hait nachtail vnd schaden raichet. **N**un aber vor langer
zeit. als in vil landen die rathern vnd verweser der stett.
vnd auch ander die gewaltig darin waren die gotzheuser
mit so manigfaltigen purden emsiglich beschwerten also
das die priesterschaft in ainē bosen standt gesezt wardt
dan die vnter pharaone was. der doch gotlicher gesez nit
wissen het. vnd wiewol der all ander zu dienstlicher eige-
nschaft vnd vntertemigkait bezwang. iedoch die priester-
schaft mit irer haben vnd gutern bei alter frehait beleiben
lies vñ in von dem gemainen gut ir nordurft vnd nütig
raichet. **D**arüb wart in dem gemainen concili zu lateran
vmb gaistlicher frehait willen bey strenger verfluchung
vnd penen gebotten. das die schepfen rathern oder ander
hern der stet. die gotzheuser vñ gaistlich personē mit taczē
vnd ander gewaltigē beschaczunge in kein weis solten be-
schweren. vnd ward daselbs erfunden vnd erkant **W**er da
wider ihete der solt mit dem grossanigen fluch behest sein
als lang vntz er darüb nach billichen dingen genug ihete.
Es ward auch in der gemainē kristliche samnug des con-
cili geordent vnd gesaczt ob villeicht die Bischoffen mit
sampt der pfaffhait solich nutz vnd nordurfft erlanthen.

also das sie da durch verstanden das der laien guter nicht
genug darzu were. sich vñ bezwungenlich darzu lergeben.
vñ den selben laien von den gotzheusern vñ kirchen ein
hilf erlaubten oder guntē. doch on des Babsts rat. so solln
die selben erlaubnis vñ auch die pen. die dieselbe erlaus
ber wider die pfaffhait vñleicht darumb theten oder thun
wurden gantz krafftlos eitel vñ on schaden sein. Auch
ward in dem gemainen concili gesezt. ob einer der in die
obgemelt pen gefallen wer vñ solich vbergreifen der vor
berurten ordnung. der in der zeit so er in vorgemelten ge
walten vñ herschaften was. nicht genug gethan als oben
begriffen ist. sinder die pen also gelitten het. vñ so er dar
von entsezt wurde. manet er wer nichts mer daruñ schul
dig. vñ solt auch zu widerthunung furbas nimer bezwun
gen werden. so sol sein nachkōmen ob der darumb nicht ge
nug thet. in ainem monat mit gaislichem pan behest sein
als lang vñ er darumb genug thun nach billichen dingen
dan wol zimlich ist das ain nachkōm der eren. auch ain
nachkōm sey der purde seins ampts. **N**achmalen hat vñ
ser vorforder babst Honorius der drit seliger gedechtnus
fleissiglich betracht. das weilent Friderich der ander Ro
misch kaiser die zeit in gehorsam vñ andacht der Romi
schen kirchen wesend zu lob derselben vñ zu eren vñ zier
des Romischen reichs begerund. das erlich irsal vñ vñ
gerechte gesezt außgerent wurden vñ vernichtet. damit
furbas die gotzheuser vñ gaislich personen sich gantzes
gemachs vñ sicher freyheit gefrewen vñ der genießten
mochn **E**r bedacht auch gutlich vñ rechtlich erlicher mē
schen bosshait die als vberflüssig was. das sie on alle forcht
wider gotliebe ordnung gaislichen personen vñ freihait
ten zu schaden gesezt erdachten vñ machten. die er auch
mit kaiserlicher macht vernicht hat. vñ geschafft als krafft
los zuuerkunden vñ gepotten. alle soliche ir. auffsezt vñ

27
gewonhait die stett gegen potestaten schepfen oder ander
person wie die genant sind hielte oder prauchten wider die
freihait der gotzheuser oder gaislicher person die gotlichē
vnd kaiserliche gesetzen widerwertig weren auß iren rechte
puchern vñ starbüchern darin die geschriben weren ab zu
rhum vñ gantzlich zuuertilgē inner zwaien monaten. nach
offnūg desselbē seins kaiserlichē gebots. vñ ob sie darnach
ichts dawid̄ theten. das solt von im selbs nichts vñ krafte
los vñ sie gericht̄s vnd aller gewalt entsetzt vnd darzu die
stett vnd land wo das geschech des romischē reichs kainer
tausent marck golts verfallen. vñ die potestaten schepfen
solicher geseczmaister vnd schreiber vnd auch die ratherrē
derselben stett oder gegen die nach solichen gesetzen oder
gewonhaiten recht sprechen zu stundt erlos vnd vnleum
rig sein. vnd solten auch dieselben ir gericht vnd was sie
also handelten kain krafte haben vnd ob geschech das sie od̄
ir etlich ain iar darwider theten vnd nit ruchten zuhalten
so hat er meniglich geurlaubt der selben hab vnd guter in
allen landen seines reichs anzufallē vnd an straff zunemē
vnd inziehen vnaufgehebt ander pen in dem gemainen
cōcil darauf gesaczt. Auch hat der selb kaiser gebotten vnd
gesaczt. das kain cōmun oder person in grossen stande
oder in clainē stewart. oder beschaczung gotzheuser vnd an
dern gaislichen steten vnd personen anschlagen oder ir
hab vnd guter anfallen. oder zu vngewonlicher arbeit vñ
hilf ir person oder ir gut noten vñ beschweren solten. Wer
aber dawider thet vñ das nit zuhandt als er dar vmb er
aischet vñ ermonet wurd̄t widerpracht der solt das mit 8
drispild bezalen vnd solt dar zu in kaiserlicher acht vñ pān
sein daraus er in kain weis kōmen mocht als lang vncz
er mit gaisliche gewalt darvon wurd̄t erlediget. Darnach
hat er geordnet. das niemāt kain gaislich person vmb kai
nerlei sache willen sie berur leib oder gut fur weltlich gericht

1
solt furwendē od laden wider die selb gaisstliche. vñ kaiser
lichen gesaczt vñ freihait Beschech es daruber. so wer der
andlager gefallen von alln seinen rechte. dasselb recht kraft
los. vñ der richter entsetzt seins gewalts vñ gericht **U**nd
auch ob die weltliche richter gaisstliche personē wider welt
lich person nit recht thun woltē. so heten so sie zum dritten
mal darūb ersucht wurde kaine gewalt mer zu richten **D**ie
egemelte kaiserlich gesecz hat der vorgehat habst honorius
nach rat seiner brud der cardinel die dan die zeit warē mit
bestlichem bewalt vñ macht bestet vñ bekräftigt vñ
gebotten die also vnuerruckt zuhalte **V**ñ sunderlich welich
solich obgemelt gesecz wider gaisstlich freyhait mache oder
schreibe. vñ auch die wider die obberurte freyhait frevelich
thun fur pēnig offentlich zuuerkundē vñ zuhalte **V**ñ nach
dem ward furbracht karolo dem vierde seliger gedechtnus
auch des romischen reichs kaiser alzeit merer desselben wie
das etlich weltlich person in gewalten vñ grossen ampten
wesend als hertzogen marggrafen grafen freyen vñ ander
weltlich herri vñ ratgeben der stet merck dorrffer vñ auch
etlich gegent verweiser in manigē provincie desselbē reichs
die forcht gots hindan gesetzt. besunder statut vñ vnrecht
ordnig von algem nutwillen gewaltiglich wid gaisstlich
person vñ freyhait der gotzheuser gemache hetten die doch
gaisstliche vñ kaiserliche gesecze vñ gepote widerwertig we
ren. vñ die offentlich prauchte mit namen das kaine zeitlich
gut in gaisstlicher person gewaltsam nit geben solt werden
in kaine weis. vñ das kaine puester od geweihter man vor
gericht als ain clager oder als ain zeuch in weltliche sachen
vñ besunderlich in hailwertigen handeln nicht aufgenō
men noch gehört solt werde vñ auch das man kaine pan
ingen layen. ob er halt in den selbigē pan offentlich verkun
det wer worden vor weltlichem gerichte nit solt verwerffen

28

noch verwidern. In het auch angelant wie die egemelten
 hern scepffen vnd amptleut der gaistlichen hab vnd gutter
 mit weltliche aigen gewalt bekumerten vnd freyenlich be-
 sessen vñ vnterweilen verhesteten vnd verputen. vnd die
 opfer der kristiglaubigen menschen mindieten vnd engten.
 Auch wie sie steuer vñ vnbillich beschaczug von der kirchē
 vnd gotzheuser gutern vnd zinsen gewaltiglich neme vñ
 abnoteten vnd ire guten mit prant vnd rauberei wusteten
 vnd solich handel so zwischen gaistlichen vnd weltlichen
 personē rechtlich gehandelt wurde in ir gewonlich pucher
 nicht schreibe noch versigele wolten. vnd was man zu den
 kirchen gebe oder schuff oder zu dem paue in freyenlich inzu-
 gen wider d̄ prelat vnd ander die dz berurt gunst vñ wille
 vnd auch der pfasheit zu vnlust von irer hab vnd gutern
 die sie doch nicht durch gewins oder gewerbs willen. sind
 zu ir selbs nucz vnd nordurft durch ir stett vnd gepiet fur-
 ten oder schaften zufuren maut vnd zol von in gewaltig-
 lich aischen vnd nemen. vñ die so in die kirchen oder freit-
 Hof flichen daraus ziehen vnd nemen freyenlich wider gaist-
 liche vnd kaiserliche freihait. **D**arv̄ hat der selb karolus
 als kristlicher furst das alles zu vnterkomen vnd zuweren
 auch mit rat erlicher seiner fursten grafen freyen vnd an-
 der des hailigen reichs getrewen all obgemelt gesaczt vnd
 gewonhait als die dann gaistlich vnd weltlich wissenlich
 verboten waren mit kaiserliche gewalt vnd macht verni-
 chtet vnd vertilget. vnd schuff die fur vnkreftig vnd fur
 nicht gehalten zuwerden. also das sie kein kraft vnd vntu-
 chrig sein solten. **V**nd gepot bei kaiserlichen pañ vñ acht
 allen vnd iglichen fursten vnd weltliche hern scepffen po-
 testaten vñ andern die in gewalten vnd ampten desselben
 reichs waren das sie zu stund die selben statut gesezt vnd
 ordnug als die dan gaistlicher freihait zu schaden erdacht

weren genzlich widerruffen vñ sichtiglich aufheben vnd
das sie hinfur nicht nach solichen statuten richten noch ver-
taulen. vñ die auch nicht prauchen soltē weder in noch aus-
ser rechten in kein weg fur sie vnd wider gaistlich freibait
Auch gebot vnd saczt er in kraft des selben kaiserlichen ge-
walts, welicherlai in welichē stand vnd wesen er wer mit
aigner fresenlicher durstigkeit vnd aigner torsehbait pries-
tern oder pfaffen, sie sein weltlich oder closterlich abgean-
get aus dem land versant oder verbannt vieng beraubt
totet lemet oder in vengnis neme oder die, die solich mis-
setat theten aufhielt oder in gunstlich nach schub theten,
die solten zestund zusamt andern penen, so in von gaist-
lichs vnd weltlichs gewalts wegen daruß aufgesetzt sein
vnleumtig vnd erlos sein vnd in keinen rat noch teding-
der edlen nimmermer genōmen werden in kein weis. **V**nd
hat der selbig kaiser gaistlich prelet der land do solichs be-
schech ernstlich ersuchet vnd ermonet, das sie dits sein kai-
serlich gebot vnd gesecz in iren kirchen vnd pfafflicher sam-
nung verkuntē vnd wissenlich machen soltē in aller maß
vnd form, als die in des concili vnd des babsts honori vñ
in vorberurten kaiserlichen gesaczen begriffen ist, da durch
das die vbelterer mit verdachter vnwissenhait ir posshait
mit mochten decken **W**an wir aber durch cleglich anbrin-
gen der gemainen priesterchaft vernōmen haben, wie et-
lich fursten hertzogen grafen herren vnd ander weltlich her-
schaften velleicht der vor gemelten gaistlicher vnd kaiser-
lichen gesecz vnwissend sich vntersteend wider die selben
gesecz von den kirchen personen tets stewart vnd ander vn-
zumlich beschaczug vnd sie mit zwang vnd drangsal zuha-
ben vnd sie darzu noch zudringen in vbung sein **A**uch wie
sie der kirchen vnd gaistlicher personē guet angetast vera-
heft verhieltē vñ zu ire aignē nucz vñ geprauch zuaignetē

29
vnd die selben der gaisstlichñ guter besitzten antastten besetz-
ten vñ vor zu halten vnd zu iren nutzen vñ gebrauch aus-
eigem gewalt zu eigen sich vnterstecken zu verdammen irer
selen vñ der berurten gaisstlichñ nicht wenig nachtail vnd
schaden. vnd dannoch haben wir babst Martinus vorge-
nant furgenömen gemaine priesterschaft vñ gaisstlichkeit
vñ den kirchen darin nordurftiglich furzusehen. darauf ge-
bieten das der gemelten geistlicher vnd kaiserlicher gesez-
ten vbertretter in was stand vnd wurden sie sein. offenbar-
lich alsoft vnd soult recht ist. vñ sich geburen wirt. fur pan-
nich verkundet werden. als lang vnd soult sie von solichñ
steuern taczten beschwerungen vnd andern no: zwangen.
Auch der gaisstlichñ guter vorhaltung verbieten oder ver-
heften vñ in habung vnd zu eaigne gentzlich abstecken vnd
wer sie deshalb innen oder entfangen haben gentzlich wi-
der gebe nichtzminder der gantzñ priesterschaft den kirchen
vnd gaisstlichñ personen die also von in beschädiger vnd
besweret tacz vnd steur vñ was irer gutter von in verheft
vorgehalten ingehebt vnd in zu geaignet durch sich selbst
oder durch ander von iren wegen genömen freulich vnd
vnbilliche weis zu geaignet hetten von in frey gezelt vñ
der gentzlich abstecken vnd widergeben vnd schweren. das
hinfur solichs nimer von in beschehen soll. vnd den die sol-
lichs thun vñ handlen wurdñ kein hilff rat nach gunst be-
weisen. **D**ie aber straflich darwider redē durch gaisstlichñ
penen vñ censurē vñ ander hilf der rechtē zu straffen. **F**urt-
ter ob villeicht der solichen bestlichen vnd kaiserlichen ge-
sezten vbertretter. oder die so den selben hilff rat vñ gunst
mittailen gegenwirtigkeit zumonen vnd requiriren sicher
vnd frey nicht wort stat haben. **S**o geben wir babst Mar-
tinus den gaisstlichen den gewalt das si solich citation vñ
monung der berurten vbertretter wo die an gemainen vñ
offenbarlichñ enden vñ stetten also das solch verkundnis

versehlich inen zu wissen können mag angeschlagen wirt
gleich als vil pindt vnd krafft hab. als weren sie in vnter
augen vnd personlich verkundet on irrung aller gesez so
wider solichs alles geordent gesezt vnd außgangen ist.

Quibus tēporibus carolina de beat publicari.

Statuimus et districte p̄cipiendo hoc sancto ap
probante concilio mandamus. quatenus dicta
constitutio bulle caroline. singulis annis perpe
tuis futuris tēporibus. in dñcis quatuor tēpo
rum per oēs et singulos plebanos aut eorundē vicegeren
tes per nostram prouinciā nulla excusatōne obstantē pub
licetur.

